

04SA 1010, Kapsel 1

1977

MILLET MECLİSİ BÜTÇE GÖRÜŞMELERİ

CHP Genel Başkanı

BÜLENT ECEVİT'in

KONUŞMASI

1977

MİLLET MECLİSİ BÜTÇE GÖRÜŞMELERİ

CHP Genel Başkanı

BÜLENT ECEVİT'in

KONUŞMASI

MILLET MECLISI
BÜTCE GÖRÜŞMELEERİ

1977

✓

045A 1010(1)

CHP Genel Başkan
BÜLENT ECEVİT'in
KONUŞMASI

CHP GENEL BAŞKANI BÜLENT ECEVİT'İN 1977 BÜTÇESİNİN TÜMÜ ÜZERİNDE CHP GRUBU ADINA YAPTIĞI KONUŞMA :

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri;

Her bütçe hükümetin aynasıdır. Hazırlayıcısı olan Cephe Hükümetinin çözülüp dağılma dönemindeki çarpıklıklarını, dengesizliklerini, kopukluklarını da 1977 Bütçesi bir ayna gibi yansıtmaktadır. Yansıttığı Hükümet iç dengesini yitirmiş, iş uyumunu yitirmiş bir hükümet olduğu için de bu ayna -teşbihte hata olmaz- biraz luna park aynalarını andırmaktadır. (CHP. sıralarında «bravo» sesleri, alkışlar).

Her halde hükümet, kamuoyunun da, muhalefetin de bu bütçeyi ciddiye almasını beklemiyordur. Çünkü Hükümetin kendisi bu bütçeyi ciddiye almamaktadır. Hükümette 204,5 milyar lira olarak bağlanan 1977 bütçesi bir gece içinde 220 milyar liraya çıkıvermiştir. Birdenbire unutulmuş bir kaynak mı sayın Maliye Bakanının aklına gelmiştir, yoksa ağır bir vergi mi çıkarılması kararlaştırılmıştır? O nedenle mi bütçe bir gecede bu kadar boy atmıştır?

Hiç biri değil. Sadece, Hükümet çözülüp dağılmasın diye, bağlanmış olan bütçe çözülmüştür; kolu kanadı uzatılmıştır, 15,5 milyar liralık ödenek daha eklenivermiştir. Zaten şişirme olan gelir beklentileri biraz daha şişirilmiştir; yasaların gereği olan birtakım ödenekler de kısılmıştır.

Hükümet kanatları bütçenin dış görüntüsünü ciddiye almadığı gibi, iç dengesini de ciddiye almamaktadır. Bu da, Koalisyon kanatlarının katsayı konusundaki ilginç tartışmalarından ve çekişmelerinden bellidir.

Hazırlayıcısının bile ciddiye almadığı bu Bütçe üzerinde uzun uzadıya durmak gereksizdir. Ben konuşmamın Bütçeyle ilgili bölümünde Bütçenin yalnızca birkaç belirgin çelişkisi ve çarpıklığı üzerinde duracağım.

Zaten kendini koalisyon protokolü ile de Hükümet programıyla da, Beş yıllık planla da veya yıllık programlarla da hatta yasalarla ve Anayasayla da bağlı saymayan bir Hükümet karşısındayız. Çözülüp dağılması beklenen, çözülüp dağılması

bu Hükümetin kuruluşuna en büyük katkılarda bulunmuş çevrelere bile artık istenen bir Hükümet karşısındayız. Böyle bir Hükümetin bütçesi aslında kimseyi pek ilgilendirmiyor. Ancak bazı kimselerde, memleket bütçesiz kalmasın kaygısıyla bu bütçenin de geçivermesi isteniyor. Gerçekte böyle bir kaygının da yeri yoktur. Memleket hiç bir zaman bütçesiz kalmaz. Nitekim ilk Demirel Hükümeti, Bütçe görüşmeleri yarısında kesilerek kurulmuştur. Güvenilirliğini de, öz güvenini de yitirmiş böyle bir Hükümetin, üstelik nasıl olsa ya bir kaç hafta, ya da birkaç ay sonra yok olup gidecek bu Hükümetin iler-tutar yanı olmayan son Bütçesini geçirmekle, ülke kurtulacak değildir. Daha tutarlı bir hükümete ve daha geçerli bir bütçeye olanak hazırlamak, elbette daha iyi olurdu; ama bu Yüce Meclisin bileceği iştir.

ENFLASYON - TASARRUF ÇELİŞKİSİ

Bütçe en az yüzde 20 enflasyon öngörmektedir. Bütçenin gerçeklik kazanabilmesi, en az bu oranda enflasyon olmasına bağlıdır. Bütçe ile bağlantılı olarak hazırlandığı varsayılan yıllık Programsı, gerçeklik kazanabilmek için marjinal özel tasarruf oranında büyük artış ön görmektedir. 1976 da Türkiye'de marjinal özel tasarruf yüzde 23 dü. Bu yıl birden bire bu oranın, bu tasarruf oranının yüzde 23 den, yüzde 42,6 ya çıkması bekleniyor, çıkacağı varsayılıyor. Bu ölçüde bir marjinal özel tasarruf artışı, dünyanın en otoriter ülkelerinde en otoriter rejimleriyle bile sağlanabilmiş değildir. Üstelik herkesin bildiği bir gerçektir ki, enflasyon tasarruf eğilimini büsbütün kısar. Nitekim bir enflasyon yılı olan 1976 da halkın tasarruf eğilimi büsbütün kısıldığı içindir ki, bankalardaki mevduat artış oranı hızı büyük ölçüde düşmüştür. Bir hükümetin aynı yıl hem yüzde 20 nin üstünde enflasyon hem de iki kata yaklaşan gönüllü marjinal özel tasarruf artışı beklemesi aklın alacağı şey değildir. Bu Hükümet, eğer Bütçesi bir ölçüde olsun ciddiye alınsın istiyor ise, neye dayanarak bu yıl % 42 nin üstünde marjinal özel tasarruf varsaymaktadır. Bunu bu bütçe görüşmeleri vesilesi ile açıklamak zorundadır.

KREDİ BEKLENTİLERİNDEKİ TUTARSIZLIK

Bütçedeki ve Bütçe ile program arasındaki bir başka temel tutarsızlık : 1977 programı hem özel kesim hem de kamu kesimi için toplam olarak, toplam proje ve program kredisiz olarak

857 milyon dolarlık dış borçlanma öngörüyor. 1977 Bütçesi ve kamu iktisadî kuruluşları programı ise, yalnız kamu kesimi için iki milyar 20 milyon dolarlık dış kredi öngörüyor. Oysa geçen yıl birkaç yüz milyon doların ötesinde proje kredisi sağlanamamıştı. Bu yıl nasıl olup ta iki milyar 20 milyon dolarlık dış yardım sağlanacaktır? Programla bütçe arasındaki çelişkinin anlamı nedir. Bunu da anlama olanağını bulamadık.

Bütçeyi ve programı böyle hayali dış yardımlara dayandırınca, öngörülen yatırımları da ciddiye alma olanağı elbette kalmıyor. Fakat Hükümetin bu konuda bir kaygısı olmasa gerektir. Çünkü seçime kadar bol bol temel atmak, tören yapmak, söylev vermek için elbette kaynak, döviz kredi gerekli değildir.

ABARTILAN YATIRIM RAKAMI

Sayın Başbakan, 15 Şubat 1977 günü düzenlenen ve «Sanayi Brifingi» adı verilen bir propaganda toplantısında, gazetelerde okuduğumuza göre, şöyle demiş: «Türkiye'nin Üçüncü Beş Yıllık Plan döneminde 290 milyar lira civarında yatırım yaptığımızı biliyoruz; fakat biz yalnız 1977 de 210 milyar lira yatırım yapacağız.»

Sayın Başbakan, bu rakam oyunlarıyla halkı aldatabileceğini sanıyorsa çok yanılıyor.

Çünkü, Üçüncü Beş Yıllık Planla ilgili olarak verilen 290 milyar liralık miktar, 1971 sabit fiyatlarına göredir. Bunu, bugünün carî fiyatları açısından değerlendirildiğimiz vakit, kendilerinin seçimlik 210 milyar lirası, yarıya iner. Kaldı ki, bütçede Bayındırlık Bakanlığının müteahhit firmalar tarafından devlete karşı girilmiş yükümlülüklerle ilgili olarak şimdiden yüzde 40 artış öngördüğü bildirilmektedir. Onu da bu miktardan düşecek olursanız yatırımların gerçek boyutları ortaya çıkmış olur.

EKSİK ÖDENEKLER

1977 Programı sanayi ürünleri ihracatının yüzde 38,5 artışla bu yıl 900 milyon dolara çıkacağını öngörüyor. Buna göre bütçede ihracat vergi iadesi için 4 milyar liralık ödenek bulunması gerekirdi. Fakat bunun için Bütçeye konulan para 170 milyon liradan ibarettir.

Sayın Maliye Bakanı, Bütçeyi Komisyona sunuş konuşmasında, yaşlılık aylığı için bu yıl yedi milyar 200 milyon lira ödemesi gerekeceğini söylemişti. Bütçeye konulan ödenek ise üç milyar 259 milyon lira.

İşçi dövizlerine dolar başına bir lira fark ödenir. 1977 Programına göre bu yıl işçi döviz geliri bir milyar 150 milyon dolar olarak beklenmektedir. Demek ki, bütçeye bu amaçla bir milyar 150 milyon liralık ödenek konması gereklidir, fakat sadece 100 milyon lira ödenek konmuştur.

Hükümet, petrol fiyatlarını yükseltmeyeceğini söylüyor. O nedenle 1977 de en az altı milyar liralık açık vereceği belli olan petrol fonu için bütçeye altı milyar liralık ödenek konması gerekli idi, fakat sadece 50 milyon lira ödenek konmuştur.

Maliye Bakanlığı bütçesinin gelir bölümünde verilen rakama göre deprem fonu bu yıl bir milyar 644 milyon lira ödenek konması gerekli idi, fakat 100 milyon lira konmuştur.

Kamu İktisadî Kuruluşlarına bu yıl ödenmesi gereken görev zararları karşılığı ile tarımsal destekleme görev zararlarının 15 milyar lirayı bulacağı 1976 gerçekleştirmelerinden anlaşılmaktadır. Bu 15 milyar liranın da Bütçeye konulması zorunlu idi, fakat ancak bunun üçte biri kadar yani beş milyar lira ödenek konulmuştur.

Bunlar herhalde «gerekirse Maliye Bakanı aktarma yapar» gerekçesiyle açıklanamıyacak tutarsızlıklardır, çünkü söz konusu rakamlar, gerektiği şimdiden belli olan rakamlardır. Bile bile bunlar akıl almayacak derecede düşük oranlarda Bütçeye konulmuştur. Bunlar da bu Bütçenin ciddiye alınacak yanı olmadığını gösteren bir kaç açık örnektir.

Bu tür aldatmacalarla denk gibi gösterilip gerçeğe göre değil, isteğe göre şişirilen bu Bütçe, aslında değil 1977 yılını, seçimlik ve göstermelik bir Bütçe olmasına karşın seçimlere kadar geçecek süreyi bile çıkarabilmesi zor bir bütçedir.

Bütçede ve Programda yapılacağı söz verilen yatırımlar Bütçenin içine daha başlangıçta yerleştirilen yüksek enflasyon ve kaynak yetersizliği ile şimdiden küçülmüş olmaktadır.

TOPLUMSAL ADALETE AYKIRILIK :

Ayrıca, bu Bütçe toplumsal adalete de aykırıdır. Çünkü şişirilmiş gelir kaynaklarını bir ölçüde olsun gerçekleştirme çabası ile, halka bir şey vermeden, gelir dağılımı adaletsizliğini düzeltmeden, tersine büsbütün bozarak, halkın eline geçirilen paranın değerini büyük ölçüde azaltacağı da şimdiden bellidir.

Bunun belirgin bir örneği, gelir dağılımında adalet sağlamanın başlıca araçlarından biri olan toprak reformunun, zaten baltalanmış olan toprak reformunun, bu Bütçe ile büsbütün baltalanmak istenmesidir. Nitekim, geçen yılıkinden yüzde 3,2 oranında eksik ödenek konulmuştur toprak reformuna.

Şimdiye kadar Urfa'da toprak reformunun çoktan bitirilmiş daha bir kaç ilde de bitirilme safhasına ulaşmış olması gerekirdi. Belli ki, Hükümet toprak reformu konusunda halka verdiği sözü tutmayacaktır. Bundan bir kaç yıl önce Adalet Partisinin kendi oyları ile çıkartmış olduğu Toprak Reformu Yasası da bir aldatmacadır .

Geri kalmış bölgelere yardım fonu da, 1976 da 850 milyon lira iken (ki, zaten çok yetersizdi) bu yıl 500 milyona indirilmiştir.

Belediyeler, bu yıl 12 ye çıkacağını umduğumuz katsayıda sağlanacak artışla yeni büyük yükümlülükler üstleneceklerdir, Ona rağmen belediyeler için de yasalar gereği Bütçeye konulması gereken ödenek 700 milyon lira eksikliği ile konmuştur.

EKONOMİNİN DURUMU VE GELECEĞİ :

Demek ki, bu Bütçe, kentler halkını da, topraksız köylüyü de, geri kalmış bölgeleri de cezalandıran bir bütçedir. Ciddiye alınacak yanı kalmamış bir Hükümetin ciddi yanı olmayan Bütçesi ile ilgili sözlerimi daha fazla uzatmaya gerek görmüyorum. Konuşmamda daha çok, bu Hükümetle ekonomimiz nereye geldi ve ekonomimizin geleceği nasıl görünüyor. Şimdi onun üzerinde duracağım.

YATIRIMCILIK - ATILIMCILIK ALDATMACASI :

Adalet Partisince kurulmuş Hükümetlerin en büyük aldatmacası, yatırımlar ve kalkınma alanındaki iddialarıyla ilgilidir.

Adalet Partisinin sayın Genel Başkanı ve yöneticileri yıllardan beri, partileriyle ilgili olarak, yatırımcılık-atılımcılık görüntüsü yaratmaya uğraştılar. Bunun için yaygın propaganda yaptılar. Fakat gerçeğe dayanmayan propagandanın mumu yatı geldiğinde söner. Şimdi de Adalet Partisi iktidarlarının yatı dönemindeyiz. Yıllar geçip de sonuçlar, daha doğrusu sonuçsuzluklar gözler önüne serildikçe bu konudaki iddiaların, propagandaların asılsızlığı ortaya çıkıyor.

1976 Bütçesi üzerindeki konuşmamda, resmî belgelerdeki rakamlara dayanarak temelleri atılıp yüzüstü bırakılan yatırımları anlatmışım. O yüzden bunların yapım maliyetlerinin ve ekonomiye maliyetlerinin ne kadar arttığını açıklamışım. Hükümet bunlardan hiç birini reddedememişti.

«BARAJLAR KIRALLIĞI» NİN DURUMU :

Geçen yıl, bu yatırımlarla ilgili durumun genel bir tablosunu çizmişim. Bu yılsa, Adalet Partisinin yatırımcılık - atılımcılık iddialarının asılsızlığını bu partinin ve Genel Başkanının pek iddialı olmak istediği bir alanda irdeliyeceğim. Barajlar, enerji ve sulama tesisleri alanında. Bu konuda o kadar iddialı görünmek isterler ki, partisinin propagandacıları bildiğiniz gibi sayın Başbakana «barajlar kralı» ünvanını layık görmüşlerdir.

Cumhuriyetin durumunu biliyoruz. Onu bir koalisyon ortağı da geçenlerde açıkladı. «Kralığın» durumu nedir, biraz da ona bakalım! (CHP. sıralarından gülüşmeler).

Enerji, sulama, barajlar kesimi sadece Adalet Partisinin propaganda mekanizması bakımından çok önemli değil. Aynı zamanda ekonominin çok önemli bir kesimi. Çünkü, enerjisiz sanayide gelişme sağlanamaz, sulamasız da tarımda gelişme sağlanamaz.

Bu konudaki dar boğazları da kimse inkâr edemiyor. Hatta Devlet Planlama Teşkilâtının enerji konusu ile ilgili raporları, bu Hükümet zamanında geçen yıl hazırlanmış raporları okunursa, orada bile -yalnız bir Hükümetin döneminde değil.- Adalet Partisinin daha önceki Hükümetleri dönemlerinde de çok iddialı görünmek istedikleri bu alandaki başarısızlıkları açıkça ve rakamlarla kanıtlanmaktadır.

ENERJİSİZ YATIRIM SUSUZ ÇEŞMEYE BENZER :

Bu konudaki dar boğazları ve memleketin içine düşürdüğü durumu inkâr etmeye olanak da yoktur. Çünkü, sık sık duran fabrikalar, karanlıkta kalan kentler, yıllardır verilen sözlerle karşı elektriğe kavuşamayan köyler, üretimde enerjisizlikten uğranılan büyük kayıplar, herkesin kendi günlük yaşamlarında bildiği, duyduğu olaylardır.

Sağlıklı bir yatırım ve gelişme planlaması enerji planlaması ile başlar. Enerjisi karşılanmayan yatırımlar temelsiz yatı-

rımlardır. Temelleri törenlerle, söylevlerle atılmış olsa da bunlar, temelsiz yatırımlardır. Enerjisi olmayan fabrikalar yapmak, susuz çeşme yapmıya benzer.

Türkiye'nin enerji açığı ise, Adalet Partisi hükümetlerince yıllardan beri izlenen politika nedeni ile yıldan yıla azalacak yerde büyümektedir. Enerji gereksinmesi karşılanmadan atılan her temel bu kritik alandaki açığı büsbütün büyütmektedir. Bu konuda bütün sorumluluk son 12 yılın yaklaşık on yılında doğrudan doğruya iktidar olan Adalet Partisindedir. Sağlandığı kadarı ile de enerji büyük ölçüde dışa bağımlıdır ve yüksek maliyetlidir.

Bu gibi gerçekleri belgelere, rakamlara dayanarak kanıtladığımız vakit, sayın Demirel'in başvurduğu bir taktik vardır; «Nereden kalktık, nereye geldik» diye anlatır, rakamlar sıralar; hangi alanda üretimi kaç kat katladık, onları söyler.

Koalisyon ortaklarından Başbakan Yardımcısı sayın Erbakan, 22 Ocak 1977 günü Adana'da yaptığı konuşmada sayın Başbakanın bu taktiğine değinerek şöyle diyordu :

«Türkiye'yi üçe katladık, beş'e katladık deniliyor. Aslında üçe katlanan, beşe katlanan işsiz sayısı ve dış ticaret açığıdır.»

Bunun da başta gelen nedenlerinden biri, enerji açığıdır.

BENZER ÜLKELERLE KARŞILAŞTIRMA :

Yine sayın Demirel'den muhtemelen nereden kalkıp nereye geldiğimizi dinlemeye hazırlanırken şunu hatırlatalım ki, çağımızda hiç bir ülke dünyadan ve içinde yaşadığı çağdan soyutlanamaz. İçinden geçmekte olduğumuz çağ, bir atılımlar çağıdır; teknolojiadaki, işletmecilikteki, uluslararası ekonomik ilişkilerdeki gelişmeler nedeni ile pekçok ülkede üretimin yıldan yıla katlandığı bir çağdır. Onun için kendi durumumuzu en azından bize benzer ülkelerin durumlarından soyutlayamayız. O çerçevede içinde durumumuza bakalım.

1976 yılında Türkiye'de kişi başına üretilen elektrik 395 kilovat saattir. Çok gelişmiş ülkelerde bu miktar 4000 kilovat saata varır, fakat biz onları bırakalım; birisi kapitalist, öbürü komünist rejimle yönetilen ve hareket noktaları bizimkinden herhalde farklı olmayan, üstelik İkinci Dünya Harbinin sıkıntılarını çekmiş olan iki komşu ülkeye bakalım; 1976 yılında Türkiye'de adam başına üretilen elektrik 395 kilovatsaattir. Yuna-

nistan'da 1619 kilovatsaat, Bulgaristan'da 2887 kilovatsaat elektrik üretilmiştir. Belli ki, bu komşu ülkeler enerji üretimi için başlattıkları yatırımları ciddiye almışlardır, yıllar yılı bekletmemişlerdir.

TEMEL ATMALAR UĞRUNA DAĞITILIP ETKİSİZLEŞEN KAYNAKLAR :

Adalet Partisi Hükümetlerinin veya Adalet Partisi önderliğindeki Hükümetlerin bu alanda izledikleri tutum ise şöyledir : Enerji üretimi kuruluşlarına son derecede yetersiz kaynak ayırırlar. Çünkü amaçları temel atmak, gösteriş yapmaktır. O kaynakları da pekçok projeye dağıtırlar. Ayrılan para ancak temel atmaya ve göstermelik inşaata yarar. Ondan sonra onları bırakırlar başka temel atmalara giderler.

Bu nedenlerle, kuruluşlara ayrılan ödenekler son derecede yetersiz kalır.

DIŞA BAĞIMLI SANTRALLER :

Ayrıca, enerji üretimi için kendi su kaynağımızı ve kömür kaynağımızı yeterince değerlendirecek yerde dışa bağımlı ve pahalı santrallara dayanmak, yine Adalet Partisi Hükümetlerinin bilinen tutumunun unsurlarından biridir.

DAĞITIM VE İLETİM AKSAKLIĞI :

Öte yandan enerji tesisleri çok ağır-aksak da olsa yapılsa bile bu kez dağıtım ve iletim tesisleri savsaklanır. Hele belediyelerden, büyük kent belediyelerinden çoğunda Cumhuriyet Halk Partisi kazandığından beri belediyelere bu konudaki yardım da alabildiğine kısılmıştır; o nedenlerle kentsel alanlarda, sanayi bölgelerinde iletim ve dağıtım büyük ölçüde aksamaktadır.

DOĞUNUN İHMALİ :

Enerji üretimine elverişli doğal kaynaklarımızdan büyük bir bölümü Doğu Anadoludadır, Güneydoğu Anadoludadır fakat oradaki kaynaklardan üretilen enerjiden sınırlı yolda en az yararlandırılan bölge de yine Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesidir.

(CHP sıralarından alkışlar, «Bravo» sesleri).

Oysa bugünün hızla değişen dünyasında komşu Ortadoğu ülkelerinin sağladığı olanaklarla Türkiye ekonomide artık, sa-

dece Batı'ya açılan dönemini bırakıp (tamamen bırakarak değil elbette) bir ölçüde Orta doğuya açılma gerçekçiliğini gösterseydi, Batı ülkelerininin bu konudaki gerçekçiliğini gösterseydi, Doğu'daki kaynaklardan üretilen enerji ile Doğunun, Güney doğu'nun kısa sürede zengin bir sanayi bölgesi durumuna gelmesi ve kendisine yakın geniş dış pazarlardan yararlanabilmesi olanağı sağlanmış olurdu.

ENERJİ ÜRETİMİNDE ÖZEL GİRİŞİM :

Yine Adalet Partili Hükümetlerin enerji konusundaki tutumunun bir özelliği, enerji üretiminde özel girişime büyük yer ayırmasıdır. Oysa kapitalizmin öncülüğünü yapan ülkelerden bile pek çoğunda elektrik enerjisi üretimi tipik bir kamu hizmetidir ve sadece devletçe yerine getirilir. Oysa bu kilit alanda, bu stratejik üretim dalında, Türk ekonomisinin anahtarı özel girişimin eline verilmektedir, Adalet Partisi Hükümetlerince. Buna Adalet Partisi Hükümeti döneminde, Türkiye Elektrik Kurumu bile dayanamamış, itiraz etmiştir. Danıştayda dava açma yoluna gitmiştir, fakat Hükümet bu davayı engellemeye çalışmaktadır.

Enerji üretiminde değerlendirilmesi gereken linyit kaynakları, yine Adalet Partili Hükümetlerce ihmal edilmektedir. Bu kaynaklar bunları son derecede savurganca ve sorumsuzca kullanılan bir kaç özel madenciye bırakılmaktadır. O yüzden bir çok santraller kömürsüzlükten üretime geçememe tehlikesi ile karşı karşıyadır. Denilebilir ki, Adalet Partisi özel girişimci bir partidir, elbette o bu konuda özel girişimi kayıracak!.. Oysa gerçekte özel girişimi de kayırmış olmuyor. Bir avuç özel sektör madencisini kayırırken, yine özel sektörün binlerce sanayicisini gerekli elektrik enerjisinden bu nedenle yoksun bırakmış oluyor. O nedenle, gerçekte, Türkiye'nin kalkınmasına asıl katkıda bulunan özel girişimcileri değil, Türkiye'nin kaynaklarını sömüren bir avuç sözde özel girişimciyi kayırmış oluyor.

ENERJİ YATIRIMLARINDAKİ AKSAMALAR :

Şimdi enerji üretimi ile ilgili yatırımlardaki büyük aksamlara bir kaç örnek vermek isterim, hepsini vermeye vaktim yok.

Afşin-Elbistan'ın programa göre bu yıl devreye girmesi bekleniyordu, oysa birinci ve ikinci ünitelerde fiziki gerçek-

leşme oranı yüzde 23 tür; ünitelerin tümünde nakdi gerçekleşme ise ancak yüzde 9,3 oranındadır. Programa göre 1976 da devreye girmesi gereken Afşin-Elbistan projesinin durumu bu.

Tunçbilek - 1 ve 2 santralleri sürekli gecikmektedir.

Geçen yıl devreye girmesi gereken Hasan Uğurlu Barajı ancak yüzde 52 gelişme düzeyindedir.

Güneydoğu Anadolu ve Aşağı Fırat Projelerinin bel kemiği olan Keban, Karakaya, Karababa, Gölköy Barajlar dizisinde olağanüstü gecikmeler vardır. Keban'ın ikinci ünite türbinleri ve Karakayanın yapımı büyük gecikmelerle ihale edilmiştir. Karakaya henüz yüzde 9 gerçekleşme düzeyindedir.

Sulama ile ilgili önemli bir yapıt, Urfa Harran sulama tünelleridir. İhalelerinin yapılacağı ilân edilmişti. Fakat 1977 ödenği yatırım bedelinin yüzde 2 sini bile bulamamaktadır.

YETERSİZ ÖDEMELER - EKSİK HARCAMALAR :

Yükselen maliyetler;

Bu yatırımların yürütülmesindeki gecikmeler elbette maliyetlerini de sürekli yükseltmektedir. Örneğin bitiriliş tarihi 1979 iken, gecikmeler nedeniyle şimdilik 1984 e ertelenen Karakaya'nın maliyeti iki buçuk milyar liradan, şimdilik altı milyar 600 milyon liraya yükselmiştir. Bu gidişle Karakaya 1984'e de yetişemeyecektir; çünkü 1984 e yetiştirebilmek için bu yıl Karakaya'ya bir milyar 200 milyon lira harcanması gerekiyordu. Oysa Bütçeye bunun için konulan ödenek 749 milyon liradan ibarettir.

Bitiriliş tarihi 1981'e ertelenen Afşin-Elbistan Projesi için geçen yıl Bütçeye konulan iki milyara yakın ödeneğin yaklaşık ancak beşde biri harcanablmıştır. O yüzden şimdiden yeni bir büyük gecikme ortaya çıkmış olmaktadır. Oysa 1974'te Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetteyken bu önemli projenin dış kredisi sağlanmıştı ve ihalelerinin büyük bir bölümü (bizim âdetimizdir) sessiz sedasız yapılmıştı. Bu Hükümetse 1974'te sağlanan krediyi bile 1976 ortalarına kadar kullanmayı başaramamıştır. tır.

Öteki termik santrallerin da yapımı en az dörder yıl ertelenmiş görünüyor. Üstelik 1976 yılında bunlar için hemen hiç harcama yapılmamıştır. Çayırhan, Soma Termik, Yatağan, Kangal ve Çatalağzı santralleri için geçen yıl ayrılan toplam 860

milyon lira ödenekten ancak dokuz milyonu, yani yaklaşık yüzde 1'i kullanılabilmiştir, bu sözde «yatırımcı» Hükümet tarafından..

Bu yıl Devlet Su İşlerine enerji kuruluşları için ayrılan ödenek proje bedellerinin sadece yüzde 2'sidir. Söylevler, temel atmalar, bütün bunların sonucu olarak iki yıllık Cephe Hükümeti döneminde sadece küçük bir santral devreye sokulabilmiştir.

ENERJİDE DIŞA BAĞIMLILIK :

Geçen yılki elektrik enerjisi üretimimizin 300 milyon kilovat/saati Bulgaristan'dan sağlanmıştır. 1981 yılına kadar da Rusya'dan bir milyar kilovat/saatlik enerji alınacağı, bu Hükümetçe buna karar verildiği anlaşılmıştır. Bunları ilke olarak yadırgamıyoruz. Çağımızda birçok ülkeler birbirlerinden enerji alışverişi yapmaktadırlar. Ancak bu alışverişin tek yanlı olması, sadece alıştan ibaret kalması son derecede sakıncalıdır. Bildiğimiz kadar Bulgaristan'la yapılan anlaşma «sıfır» esasına dayalıydı; yani yılın bazı mevsiminde Bulgarlar bize enerji verecekti, bazı mevsiminde biz Bulgarlar'a enerji verecektik; bunlar birbirini denkleyecekti. Öyle olmamıştır; biz verememiştik, sadece Bulgaristan Türkiye'ye enerji vermiştir. Görünüşe göre komşumuz Sovyetler Birliği ile de durum aynı olacaktır. Bir milyar kilovat/saatlik enerji tek yanlı olarak alınacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi bütün komşu ülkelerle yakın işbirliğine dayanan dostluk ilişkilerini destekler; fakat tek yanlı enerji alınmasına dayanan veya aynı ölçüde hayati bir karşılıkla dengelenmeyen ilişki, sağlıklı işbirliği sayılamaz; bir ülkenin bağımlılaşması ile sonuçlanabilir. Elimizde bu ülkelere değişik mevsimlerde aynı miktarda enerji verme olanağı bulunmayabilir; fakat karşılık olarak enerji kadar değerli başka bir şey veremiyorsak, biz ekonominin can alıcı noktasında bu ülkelere bağımlı duruma gelmiş oluruz. Bunu da «Milliyetçi» Hükümete hatırlatırım. (CHP sıralarından alkışlar).

Ayrıca enerji üretimimizin yüzde 30'dan çoğu da dışarıdan alınan akaryakıtla dayalıdır. Gerçi dışarıdan aldığı akaryakıtlı enerjisinin büyük bir bölümünü üreten birçok ileri, gelişmiş ülkeler de vardır; ama onların elinde petrol üreten ülkeler karşısında en az petrol kadar değerli başka güçler, başka olanaklar da vardır. Kiminin elinde büyük silah sanayii vardır, kiminin

elinde başka yerden sağlanamayacak teknolojiler vardır. Onun için onlar enerjilerinin kaynağını dışarıdan almakla bağımlı duruma gelmezler; fakat bizim, karşılığında verebildiğimiz aynı derecede değerli hayatı başka bir şey olmadığına göre, biz kolaylıkla bu yüzden bağımlı duruma gelebiliriz.

Bugün Doğu Blokunda Polonya, Batı blokunda Amerika Birleşik Devletleri petrol fiyatlarındaki büyük artış dolayısıyla enerji üretimlerini giderek artan ölçüde kömüre dayandırma yoluna giderken, Cephe Hükümeti bu yönde hiç bir adım atmamaktadır, atmamaktadır; bir avuç özel girişimci maden işletmesini kayırmak uğruna termik santralleri ve kömürümüzün elektrik enerjisi üretiminde değerlendirilmesini baltalamaya devam etmektedir.

«Devletin resmi belgeleri de bu gerçekleri doğruluyor» demiştim. Nitekim Devlet Planlama Teşkilâtının 1976 Haziranında yayımlanan Elektrik Enerjisi Sektör Raporunda belirtildiğine göre, başlangıçtan beri dar boğaz olan kuruluş safhaları büyüyen enerji kısıntılarına neden olmaktadır.

KENDİ KAYNAKLARIMIZDAN ENERJİ ÜRETİMİ OLANAĞI

Oysa Türkiye'nin enerji üretimi bakımından kendi topraklarında geniş olanakları, kaynakları vardır. Yıllar sonra bu kaynaklar Türkiye'nin gereksinmesine yetmiyebilir. Ama bugün için ve önümüzdeki uzunca bir dönem için yeterlidir. Türkiye'nin sudan yılda 75 milyar kilovat/saat elektrik enerjisi üretim olanağı vardır. Oysa TEK'in İstatistik Bültenine göre, bugün bu olanak ancak yüzde 11,3 oranında değerlendirilmektedir.

İspanya'nın sudan enerji üretme potansiyeli yüzde 62,8'dir. 1975'de bunu değerlendirmede yüzde 50 düzeyine ulaşmıştır İspanya. Yine 1975'de Yugoslavya'nın sudan ürettiği enerji bizimkinin 5 katıdır. Biz Irak'dan petrol alıp pahalı enerji üretiriz; Irak ki su kaynakları bakımından bize oranla çok daha yoksuldur, geçenlerde öğrendiğime göre şimdi enerjisini daha çok sudan üretmek üzere girişimlerde bulunma kararını almıştır.

Linyit kaynaklarımızdan enerji üretebileceğimiz enerji olanağı yılda 54 milyar kilovat/saattir, fakat Türkiye bugün, yine TEK İstatistik Bültenine göre bunun ancak 3 milyarını, 54 milyarlık olanağın 3 milyarını kullanmaktadır.

TEMEL ATMALARIN İÇYÜZÜ :

Büyük sulama ve enerji projelerinin ne kadar aldatici ve sorumsuzca ele alındığını, bu alandaki temel atmaların iç yüzünü, ayrılan ödeneklere bakarak da anlama olanağı vardır. 1976 yılında Devlet Su İşleri 38'i sulamaya, beşi enerjiye, biri de hizmete yönelik olmak üzere 44 yeni projeyi programa aldığını açıklamıştır 1976'da. Bunların toplam maliyeti 37 milyar 834 milyon liradır. Konulan ödenekse 170 milyon; yani maliyetin binde beşi... Ama temel atmalara yetiyor tabii. Yine Devlet Su İşleri 1977 için 31'i sulamaya, 28'i enerjiye, biri hizmete dönük olmak üzere toplam yeni 60 proje açıklamıştır. Bunların toplam maliyeti 73 milyar 382 milyon liradır; konulan ödenek ise, 257 milyon liradan ibarettir. Yani maliyetin binde üçü... Geçen yıl maliyetin binde beşi kadar ödenek konulmuş, bu yıl binde üçü kadar konuluyor. Demek ki ciddiyetsizlik yıldan yıla artıyor.

Ayrıca 1976'da programa alınanlardan bazılarında da, belki temel atma töreni giderleri hariç hiç bir harcama yapılmamıştır. 1977'de programa alınanlardan birçoğunun ise kesin projeleri yoktur, bazılarının yeri bile saptanmış değildir.

Sayın Başbakan ve Adalet Partisinin ilgili Bakanları yıllardan beri bir yılda en az 2500 köye elektrik götürüleceğini ilân ederler. Bazan coşarlar 2500'le yetinmezler, bunu 5000'e kadar çıkarırlar. Oysa 1975'de elektrik götürebildikleri köy sayısı yaklaşık olarak 1974 düzeyinde kalmıştır. 1976 takvim yılı içinde de ancak yaklaşık 1600 kadar köye elektrik götürebildikleri anlaşılmaktadır. Aldığımız son resmî bilgilere göre, 1976 Aralık sonunda bu rakam 1875'e çıkmıştır. Bütçe görüşmeleri sonunda Maliye Bakanının verdiği 2250 rakamı hiçbir resmî belgeyle doğrulanmamıştır.

İşte Adalet Partisinin ve sayın Genel Başkanının en iddialı görünmek istedikleri alandaki, barajlar, enerji, sulama alanındaki sözde başarılarının bilançosu budur.

ENERJİ AÇIĞININ MALİYETİ :

Enerji tesislerindeki büyük gecikmelerin ve bu yüzden büyüyen enerji açığının, artan inşaat maliyetleri dışında tümü ile ekonomiye maliyeti nedir acaba? Bunu da sayın Demir'el'den öğreniyoruz. Bir ara sayın Demirel'in yaptığı bir açıklamaya göre sanayiye bir kilovat/saat eksik elektrik sağlanmasını maliyeti 10 liradır; fakat 1 kilovat/saat elektrik enerjisi üretimi ise

ortalama 30 kuruşa mal olmaktadır Buna göre üretimi 30 kuruş olan elektriğin sanayie yararı bunun 33 katıdır veya sağlanmadığı zaman zararı bunun 33 katıdır. Demek ki enerji üretim tesislerinin gecikmesi sonucu sanayimize, sayın Demirel'in yapmış olduğu bir hesaba göre, bu ölçüde zarar verilmiş olmaktadır. Bunun da baş sorumlusu, temel atar görünmeyi iş yapmaya tercih eden Adalet Partisi hükümetleridir ve şu anda onun başında bulunduğu Cephe Hükümetidir.

AP'NİN GENEL OLARAK YATIRIMLARLA İLGİLİ DURUMU

Geçmişte Adalet Partisi hükümetlerinin ve bugün Adalet Partisince kurulmuş olan Hükümetin tutumu, yatırımlarla ilgili her alanda böyledir.

Programa alınan, temeli atılan projelerden, kuruluşlardan kiminin projesi vardır parası kredisi yoktur; kiminin projesi de parası da kredisi de vardır ama ortada yatırım ve yapım yoktur. Kiminin parası da, projesi de kredisi de yoktur, kimi programa bile alınmamıştır, ama temeli atılmaktadır. Nasıl oluyor bu akıl almaz işler? Bizim aklımızla ve mantığımızla buna izah etmek kolay değil. Böylesine garip bir iş, ancak sayın Demirel'in kendine özgü mantığı ile açıklanabilir. Bunu da sayın Demirel'in ağzından dinleyelim.

DEMİREL MANTIĞI

Geçen yıl ortalarında bir büyük gazetenin başyazarı ile yaptığı konuşmadan aynen aktarıyorum :

Başyazar, programda olmayan yatırımlarla ilgili iddiayı naklediyor sayın Demirel'e; bu konuda ne söyleyebileceğini soruyor; ve işte sayın Demirel'in, tipik Demirel'ce cevabı :

«Programda olmayan yatırımı programa alırsınız, programda olan yatırım olur.» (CHP sıralarından gülmeler, alkışlar).

Tabi, programın iç dengesi kendilerini ilgilendirmiyor...

Yine Başyazar sayın Demirel'e, projesi olmayan kuruluşlar için de temeller atıldığı yolundaki iddiayı naklediyor; «Bu konuda ne dersiniz? «diyor. İşte sayın Demirel'in temeli atılmış ama projesi olmayan kuruluşlar için cevabı :

«Projesini yapmak zor bir şey değil.» (CHP. sıralarından gülmeler).

Sayın Başyazar, sayın Demirel'e, temeli atılan yatırımlardan bazılarının finansmanı bulunmadığı, parası veya kredisi bulunmadığı iddialarını naklediyor. Sayın Demirel'in cevabı :

«Finansmanımı da bulursunuz.»

Gazeteci bulacak!.. (CHP sıralarından gülmeler.)

Bu mülâkatın yapıldığı günlerde 10 milyar liralık bir büyük barajın temeli atılacaktır. Projesi vardır bu barajın; biz Hükümette iken yaptırmışız, oradan biliyoruz. Sayın Yazar sayın Başbakan'a soruyor, bu 10 milyarlık proje için :

«Bunun kaynağı bulunmuş mu, bu para karşılanmış durumda mı?»

Demirel :

«Hayır değil, kredi imkânı arayacağım.»

Yazar :

«Bulamadınız henüz?»

Demirel :

«Hayır, bulamadım.»

Ve bu konuşmanın ardından barajın temeli büyük törenle atılıyor. (CHP. sıralarından gülmeler.)

CİDDİYETSİZLİKLE BİRİBİRİNDEN GERİ KALMAYAN KOALİSYON KANATLARI

Geçenlerde, attığı temeller alay konusu yapılan bir sayın Başbakan Yardımcısından, bir konuşmamızda söz ederken dedi ki :

«Sayın Başbakanın attığı temeller, o Başbakan Yardımcısının attığı temellerden daha ciddi değil.»

Bu sözüme inanmayanlar oldu. Fakat işte gerçekleri, Devletin resmi belgelerine dayanarak ortaya koymuş bulunuyoruz.

Biri, hiç değilse kaynak arar görünüyor; sayın Başbakan'sa kaynak bile düşünmeden sallıyor kazmayı, (CHP. sıralarından gülmeler, alkışlar).

Biz aslında sayın Başbakanla Yardımcısı arasındaki karşılaştırmayı, ikisini birbirine düşürmek için yapmış değildik. Bizim bu konuda özel bir çaba göstermemize gerek yok.

Hükümet tarafsızlıktan ne kadar uzak olursa olsun, biz Hükümetin kendi kanatları karşısında tarafsız kalmaya çalışıyoruz. Sadece Hükümetin kanatları arasında ciddiyetsizlikten yana bir ayırım yapılamayacağını belirtmek istemiştik. Kaldı ki, bir Hükümetin her kanadının gayri ciddi işlerinden en başta o Hükümetin başı sorumludur.

Şimdi, yine tarafsız davranmak için, izin verirseniz yatırımlarla ilgili ciddiyetsizlikte hiç bir kanadın öbüründen geri kalmadığını bir kaç örnekle göstermek isterim.

Dördüncü Demir-Çelik Tesislerinin temeli atıldı, fakat ne arsası alındı, ne projesi yapıldı, ne de hangi ürünleri üreteceği saptandı, 1976'da yatırım programına konan 85 milyon lira da, bildiğimiz kadar, harcanmadı.

İskenderun Demir Çelik Tesisleri açılalı 15 ay geçti daha ancak bir fırın, o da yüzde 50 kapasiteyle çalışabiliyor. Çelik-hane de haddehane de tamamlanamadığı için pikler işe yaramadan yığılıp duruyor. Oysa eğer bu fabrika, koalisyon kanatlarından ikisinin çekişmeleri içinde boğulup gitmemiş olsaydı. programlanmış yatırım hedeflerine bugüne kadar çoktan ulaşabilirdi.

Biraz da et kombinalarından, teknolojisi çok basit, bitirilmesi çok kolay, maliyeti düşük et kombinalarından bazılarının durumuna bakalım :

Sivas Et Kombinası 1976'da bitirilecekti. Gerçekleşme henüz yüzde 50..

Afyon Et Kombinası da 1976'da bitirilecekti, gerçekleşme yüzde 37..

Sümerbank'ın Erzurum, Sarıkamış, Van ayakkabı tesisleri için 1976'da ayrılan ödeneklerin sırasıyla ancak, yüzde 18,8'i, yüzde 9,7'si, yüzde 8,4'ü harcanabilmiş.

Tarsus Mensucat Boya Fabrikasının genişletilmesi ve Kırşehir Hazır Giyim Tesisi için ayrılan ödeneklerden yapılan harcamalar sıfır.

Adıyaman Trikotaj ve İççamaşır Üretim Tesisi için yapılan harcama, konulan ödeneğin binde altısı...

Iğdır Entegre Pamuklu Tesisi için yapılan harcama, ödeneğin yüzde 1,8'si.

Nazilli ve Nevşehir fabrikaları yenileştirme yatırımları için geçen yıl 10 milyon lira ayrılmış, yapılan harcama sıfır.

Zamanımız sınırlı olduğu için bu ilginç listeyi uzatamıyorum, ama yağmur dolan temel çukurlarını da komşu ilçeden itiraz gelince iki ilçede birden aynı tesis için atılan temellerin öyküsünü de zaten biliyorsunuz.

Geçen gün Adalet Partisi Sözcüsü, Senatoda, Hükümetin Millî Selâmet Partisi Kanadı için demiş ki :

«**Bol bol konuşmaktan ve ilerlemeyen temeller atmaktan başka bir şey yapmadılar.**»

Doğrudur; fakat aynı söz Adalet Partisi için de en az o kadar doğrudur.

Kimsenin hatırı kalmasın diye bir de koalisyonun üçüncü kanadına bakalım. Acaba o ne yapmış yatırımcılıkta?

Ege ve Erzurum Sigara Fabrikalarının geçen yıl bitirilmiş olmaları gerekiyor, fakat ikisinin de gerçekleşme oranı sıfır.

Erzurum Sigara Fabrikasının önümüzdeki yıl bitirilmesi gerekiyor. Gerçekleşme oranı sıfır.

Sonuç : Türkiye'de sigara üretiminin düşmesi ve sigara karaborsasının, kaçakçılığının alabildiğine artması..

Üç ortağından bahsettim koalisyonun.

A. DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — Değmez.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) Koalisyonun dördüncü kanadı ise, bildiğimiz gibi, bu işlerle ilgili değil. O, toprak reformunu uyutmakla ve gençleri vurdurtmakla meşgul. (CHP. sıralarından «Bravo, sesleri, alkışlar»).

ALEV COŞKUN (İzmir) — O kan dökmekle meşgul.

İMALAT SANAYİİNDE DURALAMA

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Bu somut örnekler dışında genel olarak imalât sanayii 1976 yılında özel kesimde olsun, kamu kesiminde olsun bir duralama dönemine girmiştir.

Demir cevheri projelerinde büyük aksamalar, gecikmeler ve maliyet yükselişleri olmaktadır. O yüzden demirçelik endüstrimizin geleceği de bir darboğaza sürüklenmektedir.

Bu Hükümet döneminde üstelik daha ilginç bir şey olmuştur : Üretimde hem de sınırlanmamız, gelişmemiz açısından, hatta tarımımız açısından büyük önem taşıyan bazı üretim dallarında, büyük üretim düşüşleri olmuştur. Örneğin : Ereğli Kömür Havzasında üretim, geçen yıl, bir yıl öncesine göre 700 bin

ton gerilemiştir. O yüzden demirçelik sanayiinin kok gereksinmesi de büyük ölçüde dışarıdan sağlanma zorundadır.

Tüp gaz, krom, taşkömürü, Maliye Bakanı, Bütçe görüşmelerinin sonunda, taşkömürü üretiminde artış olduğunu öne sürdü. Oysa TKİ'nin son bilgilerine göre 1975'de 4 milyon 812 bin ton olan taşkömürü üretimi, 1976'da 4 milyon 631 bin tona düşmüştür. Genel olarak üretimle ilgili rakamlar Maliye Bakanlığının yayınladığı ilk 9 aylık göstergelerden alınmıştır. Kâğıt ve karton, saç, sigara, ham petrol, pencere camı, tarım ilaçları, margarin üretiminde geçen yıl yüzde 2,8 den yüzde 59,8'e kadar varan üretim düşüşleri olmuştur.

Madencilikte genel bir duraklama dönemine girilmiştir. 1975 döneminde tümüyle madenciliğin üretim değeri yüzde 13,4 lük Plan hedefine karşın ancak yüzde 3,7 artabilmiştir. Madencilik kesimindeki birincil enerji kaynaklarında, yani kömürde ve petrolde ise üretim bakımından yüzde 1,2 düşüş vardır.

1976'da önemli bazı alanlarda üretim yalnız 1975'e göre değil, bütün dünyada bir bunalım yılı olan 1974'e oranla bile düşmüştür. Birkaç örnek vereyim : 1974'e göre 1976'da meydana gelen üretim düşüşleri, ham demirde yüzde 2,6, taş kömüründe yüzde 2,9, sigarada yüzde 3,4, hadde mamüllerinde yüzde 13,2 gazete kâğıdında yüzde 18,7, ham petrolde yüzde 22,4, saç'da yüzde 31,1.

1976'DA ENFLASYON DIŞARDAN GELME DEĞİLDİR

Ülkenin başına her türlü sorunu açan Cephe Hükümeti, görülüyor ki, ekonomide de kesin başarısızlığa uğramıştır. Yatırımlarda büyük fiyat artışları vardır. Yatırım malları fiyatlarındaki artış, tüketim malları fiyatlarındaki artışı da aşmaktadır.

Zaman zaman bizim enflasyonu ithal ettiğimiz söylenir. Zaman zaman da bu doğrudur. Nitekim 1974 yılında ham maddelerde, başta petrol olmak üzere birçok önemli sanayi girdilerinde ve birçok sanayi mamullerinde, ara mallarda, yatırım mallarında, Türkiye'ye enflasyon dışarıdan alınmıştır, ithal edilmiştir. Oysa, bu Hükümet dönemi için böyle bir şey de söylenemez. Tam terine 1976 Ekim'i sonunda 1974 sonuna göre, dıştan alınan malların fiyatları dolar olarak yüzde 15,3 azalmıştır. Yani, ithalât maliyeti düşmüştür. (Kaynak : Ticaret Bakanlığının 1976'nın üçüncü üç ay sonu ithalât ve ihracat fiyat endeksi.)

1974'DE FİYATLAR VE GELİRLER

1974 yılı -dediğim gibi- bütün dünyada eşi pek görülmemiş bir bunalım yılı idi. Ekonomik durumları en sağlam ülkelerde bile enflasyon uzun süredir ilk kez çift haneli rakamlara ulaşmıştı. En önemli girdilerin fiyatlarında, başta petrol olmak üzere, büyük artışlar oluyordu. Bu ortamda Türkiye'de güç koşullar altında bir karma hükümet kuruldu. Bu Hükümet üstelik, eskiden yapılması gereken fakat ertelenmiş olan kamu kesiminin ürettiği bazı maddelerle ilgili fiyat zamlarını da gerçekleştirdi. Ona rağmen şimdi size bugüne kadar pek üzerinde durulmayan, sadece Cumhuriyet Senatosunda Grup sözcüsü arkadaşımızın açıkladığı, ama Devletin resmî belgelerine dayanarak açıkladığı bir gerçeği söyleyeceğim Dünya bunalımına rağmen, 1974 yılında, Cumhuriyet Halk partisinin fiilen hükümette bulunduğu dokuz aylık yıl kesiminde fiyatlar sadece yüzde 10 artmıştır. Üstelik başta köylüler ve işçiler olmak üzere 1974 yılında, dar ve orta gelirli halkın gelirinde, fiyat artışlarını çok aşan yükselmeler sağlanmıştır. Hatta köylüler ve işçiler o zamana kadar hiç görmedikleri bir satınalma düzeyine erişmişlerdir.

O nedenle köylüler yeniden şevkle ve umatla topraklarına sarılmışlardır. Kentlere göç etmişken, köylere, topraklarına yeniden dönen köylüler görülmüştür.

BAŞBAKANIN ENFLASYONLA İLGİLİ İTİRAFI

1975-1976 yıllarında ise, dünyadaki ekonomik bunalım büyük ölçüde hafiflemiştir. Dünyada enflasyon hızı kesilmiştir; fakat özellikle 1976'da Türkiye'de enflasyon hızı olağanüstü boyutlara erişmiştir. Sayın Başbakan da 1976 yılı sonunda yaptığı basın toplantısında bunu itiraf etmiştir, «Enflasyonla mücadelede başarılı olamadık» demiştir. Sanki kendi körükledikleri anarşi ile mücadelede, şiddet eylemleriyle mücadelede başarılı olmuşlar gibi.

Biraz önce resmî endekslere dayanarak verdiğim bilgi de gösteriyor ki, Türkiye'de 1976 enflasyonu ithal edilmiş enflasyon değildir. Bu, Hükümetin göz göre göre imal ettiği yerli enflasyondur.

HASAN CERİT (Adana) — Milliyetçi Hükümetten c beklenir.

CEPHE HÜKÜMETİ DÖNEMİNDEKİ FİYAT ARTIŞLARI :

Bülent ECEVİT (Devamla) — Vatandaşın geçim zorluğunu belirleyen en gerçekçi resmî belge Devlet İstatistik Enstitüsünün örnekleme olarak dokuz ili ele alarak verdiği aylık rakamlarla ilgili belgelerdir, raporlardır.

Şimdi buradan Ankara ile ilgili bazı rakamlar okuyacağım : 1975-1976 Ekim ayları arasında bir yılda bazı temel gerek sinme maddelerindeki fiyat artışlarının oranları :

Ekmek yüzde 32, makarna yüzde 13, patates yüzde 77, kuru soğan yüzde 81, koyun eti yüzde 60, zeytin yüzde 24, kahve yüzde 102 -son zamdan önce-, çay yüzde 40, odun yüzde 50, basma yüzde 32, kaput bezi yüzde 21, gazyağı yüzde 17.

Bildiğiniz gibi son haftalarda da bunlara yeni büyük zam lar eklendi. Öte yandan son bir yılda kiralar Türkiye'de görül memiş ölçüde arttı.

Kısacası hep Cumhuriyet Halk Partisine karşı dillerine doladıkları bir sözü, şimdi, Devletin resmî belgelerine dayana rak, bu Hükümetin ve Adalet Partisinin yüzüne karşı söylüyo ruz. Kısa hükümet dönemlerinde gaza zam, beze zam, tuza zam; hepsi ve çok daha fazlası gereksiz yere gelmiştir. (Alkışlar).

KUYRUKLAR :

Bu Hükümet döneminde hayat pahalılanmayacaktı, enflas yon olmayacaktı. Bu hükümet döneminde yokluk olmayacaktı, kuyruklar olmayacaktı. Oysa aylardan beri Türkiye'de kış or tasında kömür kuyrukları var, mazot, benzin kuyrukları var, et kuyrukları var, sigara kuyrukları var.

Kıbrıs'da savaş olurken bile Türkiye akaryakıt sıkıntısı çekmemişti, kamyonlar mazotsuz, bensinsiz kalmamıştı. Sayın Başbakanın deyimiyle sadece «bilimsel araştırma» yapmak üze re Hora'nın Ege'ye çıktığı günlerde ise Türkiye'de kamyonlar, otobüsler, araçlar mazot, benzin bulamıyorlardı.

HEM HIZLI HEM ADALETSİZ FİYAT ARTIŞLARI

Biraz önce verdiğim temel gereksinme maddelerindeki ar tış oranlarıyla ilgili olarak ilginç birşey daha var : Patatesin tüketici açısından fiyatı yüzde 77 artmış. Ne zaman? Patates üreticisinin en çok sıkıntı çektiği yılda!

Yine üretici fiyatı olarak zeytinin değeri yüzde 24 artmış; zeytin üreticisinin büyük sıkıntı çektiği bir yılda

Demek ki fiyat artışları hem hızlı, hem adaletsiz.

CHP'NİN ADALETLİ FİYAT POLİTİKASI

Biz, bunun tam tersi bir uygulamayı getirmiştik. Örneğin, 1974 yılında buğdayın alım fiyatına yaklaşık yüzde 75, hattâ daha çok zam getirmiştik; ama ekmeğin fiyatına zam getirtmemiştik. Sayın Demirel'in Adalet Partisinin «**Ekmeği nasıl pahalılandırılmazsınız, pahalılandırmaya mecbursunuz**» diye haykırmalarına rağmen, buğdayın alım fiyatını yüzde 75 yükseltmiş, ekmeğe zam getirmemiştik.

Bildiğiniz gibi 1974 yılı dünyada petrol, her türlü akaryakıt fiyatlarının birkaç kat yükseldiği bir yıldır. İster istemez biz de zam yaptık o yıl. Taşıtlarda kullanılan, sanayide kullanılan mazota, benzine, akaryakıtta, öteki akaryakıt türlerine zam getirdik, ama dar gelirli vatandaşın köylünün evinde aşını pişirmek üzere kullandığı tüp gazına zam getirmedi.

Bir de Cephe Hükümetine bakalım, o ne yaptı? O, taşıtların, otomobillerin, otobüslerin, fabrikaların kullandığı akaryakıtta zam getirmedi, sadece fakir köylünün dar gelirli halkın aşını pişirmek üzere kullandığı tüp gazının fiyatına zam getirdi. (CHP. sıralarından alkışlar).

Bu Hükümet, sanayide girdi olarak kullanılan, kamu kesiminin ürettiği malları, kamu kaynaklarından, yani halkın cebinden destekleyerek sözde düşük tutuyor, fakat bunlar kullanılarak üretilen sanayi ürünlerinin fiyatlarında sürekli büyük artışlar oluyor; Traktörden, buzdolabından, kamyondan, otomobile kadar hepsinde...

Adalet Partisi Hükümette bulunduğu dönemlerde halk daima ezilmiştir; özellikle köylü daima ezilmiştir. Başta araçlar, spekülâtörler olmak üzere belli iş adamları çevresi kazanmıştır. 1974'te, bir dünya ekonomik bunalımı yılında biz Hükümette iken tersini yaptık, aracıyı değil, vurguncuyu değil, köylüyü, işçiyi refah yoluna çıkarttık. (CHP. sıralarından alkışlar).

1974 yılında bir çiftçi 38 ton buğday karşılığında traktörünü alabiliyordu, şimdi, aracı payı dahil ancak 60 ton buğday karşılığında bir traktör alabilmektedir. 1974 yılında destekleme alımı yolu ile üreticiye yapılan ödemeler, bir yıl önceye göre

yüzde 114,7 artmıştı. Bu artış 1975'te yüzde 40,8'e 1976'da ise yüzde 22,3'e düşmüştür.

Biz köylünün ürününe o görülmemiş ölçüde yüksek fiyatları verdiğimiz zaman, yıl bir seçim yılı değildi, seçimlere daha üç yıl vardı. Demek ki seçimi düşünerek değil, halkın geçimini düşünerek bu yüksek fiyatları vermiştik. Şimdi bu yıl seçim yılı; köylünün hatırını saymazlar ama, hiç değilse seçim hatırına, köylüye bu yıl ürünleri için biraz daha adaletli fiyatlar vermelerini bekliyoruz. Fakat pancar üreticisinin aylarca hakkı olan parayı alamaması karşısında, verilen sözlere rağmen anason üreticilerden bir çoğunun alacaklarını hâlâ alamamış olmaları gerçeği karşısında, tütün ekici piyasasının olağanüstü geciktirilmesi ve ayçiçeği üreticisinin düşürüldüğü feci durum karşısında, nihayet son olarak Ortak Pazar ile çıkan pamuk ipliği meselesi karşısında, maalesef, bu seçim yılında bile bu konuda fazla umutlu olma olanağını göremiyorum.

KAMU GÖREVLİLERİNİN DURUMU

Adalet Partisinin başında bulunduğu Hükümet, iki yıldır köylüyü ezdiği gibi, kamu görevlilerine de iki yılın hayat pahalılığını karşılayacak kadar bile aylık zammını çok görmekte-dir. Sanki Bütçenin iç dengesi çok mükemmelmiş gibi, (oysa ne kadar dengeden yoksun olduğunu, ne kadar şişirme, gerçek dışı bir Bütçe olduğunu somut örnekleriyle konuşmamın başında açıkladım.) Ayrıca çok mükemmel bir bütçe imiş de dokunulmaya kıyılamıyormuş gibi, Adalet Partisinin, bu konuda «katsayıyı 12'ye yükseletmem,» diye bir inat göstermesini anlayamıyoruz. Bu inat karşısında Parlatentonun hakca bir sonuç sağlayacağını umuyoruz.

İŞÇİLERİ GÜÇSÜZLEŞTİRME TERTİBİ

Bu Hükümet döneminde ancak işçilerden bir kesim, o da Cumhuriyet Halk Partisinin daha önce sağlamış olduğu ileri toplu sözleşmeye ve grev haklarından yararlanarak bir ölçüde kendini kurtarabilmektedir. Fakat şimdi bu Hükümet döneminde işçilere karşı da oyun oynanıyor. Bir yandan büyük sermaye çevreleri, kendileriyle ilişkisi olmadığı halde, Ziraat Odaları Birliğini Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonlarını da peşlerine takarak güçlerini birleştirmeye çalışırken, bir yandan bu Hükümetin, bu Hükümet konatlarının öncülük ettiği birtakım tertiplerle, kış-

kırtmalarla işçi hareketi bölündükçe bölünmektedir Bölündükçe elbette işçi hareketi güçsüzleşecektir.

Sonuç olarak, toplu sözleşme, grev hakkından bile işçilerin, eğer bu Hükümet ve zihniyeti daha birkaç yıl iş başında kalırsa, gereği gibi yararlanma olanakları ortadan kalkmış olacaktır.

BAŞKAN — Sayın Ecevit, bir dakikanızı rica edeceğim.

Değerli arkadaşlarım, Yüce heyetinizin kararıyla tespit ettiğiniz bu oturumdaki konuşma süresi bir, iki dakika sonra bitmek üzeredir. Yine aynı kararda, siyasi partiler grupları adına konuşma için sayın kâtime verdiğiniz süre bitmemektedir. Ancak, saat 21'den sonra tekrar gece oturumuna başlamak durumu var. Sayın hatibin de henüz konuşmak için, sizin verdiğiniz karara göre süresi var. Yalnız bu mevzuda sayın hatibin konuşmasının bitmesine değin kesilmeden devam edilmesi, yemek arasının ondan sonra verilmesine dair bir önerge var.

Daha evvelki yapılan uygulamaya göre, Yüce Heyetinizin kararını almak suretiyle, ancak sayın hatibin konuşmasını devam ettirme imkânına sahibim.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Danışma Kurulunun kararı var.

BAŞKAN — Efendim, daha evvel bu hususta geçmiş bütçelerde çok çeşitli, sayısız uygulamalar var. Bu uygulamaya istinaden, önergeyi oylarınıza arz edeceğim.

Sayın hatibin konuşmasının sonuna değin sürenin uzatılmasını oylarınıza arz ediyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... İttifakla kabul edilmiştir.

Buyurun sayın Ecevit.

BÜLEN ECEVİT (Devamla) — Sayın Meclise ve sayın üyelerine şükranlarımı sunarım.

Bu Hükümet döneminde köylünün nasıl ezildiğine bir örnek de tarım kredileri oranının toplam krediler içinde düşüşüdür.. 1976 sonunda banka kredileri içinde payı en çok azalan krediler, tarım kredileridir. 1974'de toplam kredilerin % 26'sını bulurken tarım kredileri 1976'da % 21'e düşmüştür. Bunun içinde de küçük üreticinin, köylünün aldığı pay büsbütün küçülmüştür

KONUT YAPIMI İDDİALARININ İÇYÜZÜ

Ayrıca, «vatandaşların konut ihtiyacını karşılayacağız, yılda, 100.000 konut yaptıracağız» gibi iddialara karşın, hem 100.000 ile

kıyas edilemeyecek kadar az sayıda birkaç bin konut gerçekleştirilebilmiştir. Hem de konut yapımına yönelik ipotekli kredilerin toplam banka kredileri içindeki payı % 4,5'tan % 3'e düşmüştür.

Bu Hükümet, elindeki kredi dağılımı yalnız köylünün, yalnız konut yaptırmak isteyen yurttaşın aleyhine değil, esnaf ve sanatkârın ve özellikle sanayicinin aleyhine de gelişmiştir.

1976'da sanayi ve inşaat, yurt içi gelirin % 53'ünü sağlarken toplam kredilerin ancak % 31'ini alabilmiştir. Aynı yıl yurt içi gelirin yalnız % 13,5'ğini sağlayan ticaret ve sektörüne ise banka kredilerinin % 69'u yöneltilmiştir. Üstelik, özellikle bu dönemde ticarî krediler, üretimi destekleyecek yönde değil, istifçiliği ve spekülâtif kazancı kamçılacak ve üretimi düşürecek yönde kullanılmıştır.

YAĞ İTHALİ VURGUNU

Bu dönemde tücarlardan büyük bir bölümüne sağlanan krediler, hatta dövizler nasıl ülke aleyhine, üretici aleyhine ve yerli sanayi aleyhine değerlendiriliyor, bunun çok acı ve ilginç bir örneği yağ ithali konusunda görülebilir. Türkiye'ye bu Hükümet döneminde bol yağ ithal edilmiştir. Türkiye'ye bol yağ ithal edilirken, bunun sonucu olarak Türkiye'deki margarin üretimi % 59,8 oranında düşmüştür. Yağın ithalat ve iç piyasa fiyatları arasında büyük fark vardır. Bu farkların bir fonda biriktirilerek üreticiye aktarılması gerekliydi, fakat Adalet Partisi, Hükümetin büyük kanadı olarak bu fonu da kaldırmıştır ve kârın tümünü ithalatçıya bağışlamıştır. Şimdiye kadar ithalatçının Devlet Hazinesinden, işçi dövizinden, üreticinin cebinden sanayicinin kâsından sağladığı bu haksız kâr, bu vargun kazancı bir milyar lirayı aşmış olmalıdır. O yüzden ayçiçeği üreticileri perişan bir duruma düşmüştür. Yağ üretimi % 59,8 oranında düşmüştür, oysa bir avuç ithalatçıya sağlanan aşırı kazançla ve dövizle Türkiye yağ fabrikalarıyla donatılabilirdi ve yağ ithal eden ülke durumundan çıkıp, yağ ihraç eden ülke durumuna gelebilirdi.

Aylardır Hükümetten bu korkunç soygunun hesabını sormak istiyoruz, fakat Mecliste bir türlü sıra gelmiyor. Demokraside Parlamentonun tek görevi yasa çıkartmak, bütçe onaylamak değildir. Parlamentonun temel görevlerinden biri de denetimdir.

Fakat Adalet Partisi denetimden sürekli kaçmaktadır. (CHP sıralarında «Bravo» sesleri, alkışlar) nitekim bu yağ soynuyla, vurgunuyla ilgili olarak verdiğimiz önergeye ve Meclisin çalışma düzeni içinde bir türlü sıra gelememektedir.

EKONOMİNİN FOYASI İYİCE MEYDANA ÇIKMADAN SEÇİM İSTEĞİ

Örneklerini verdiğim gibi, hayalî kaynaklarla, hayalî dış kredilerle, hayalî tasarruf artışlarıyla ve hayalî temel atmalarla gerçek fabrikalar, barajlar değil, ancak hayalî şatolar kurulur. Adalet Partisi ve Başbakan ekonominin foyası iyice meydana çıkmadan seçim sandığına kapağı atmak isteyecek noktaya gelmişlerdir. (AP. sıralarından «A,aa» sesleri ve gülüşmeler) Tam seçime sekiz ay kala, erken seçim ister duruma gelmiştir. Oysa seçimden en gerekli olduğu zamanda kaçan ve Türkiye'yi bugünkü duruma sürükleyen Adalet Partisidir. (CHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Biz, dün kaçmadık, bugün kaçmıyoruz. İki ay sonrası için de, siz varsanız, biz de varız. (AP. sıralarından gülüşmeler)

Adalet Partisi asıl memleketin ihtiyaç duyduğu sırada seçimden kaçsa, seçim işlemlerinin başlamak üzere olduğu ve normal seçime sekiz ay gibi kısa bir sürenin kaldığı bir dönemde, neden birdenbire erken seçim ister duruma gelmeye başladı, Bunun, tek nedeni değil, fakat nedenlerinden biri işte budur.

Bir yıldır sun'î teneffüslle yaşatılan ekonominin artık nefesi tükenmektedir; 1977 Ekimine kadar bile yetişemeyeceğini herhalde sayın Başbakan hepimizden daha iyi bilmektedir. Seçimlik temel atmalarla ekonomik çöküntüyü gözden saklamaya artık olanak kalmamıştır.

CHP'NİN SEÇİM İSTEME NEDENLERİ

Seçimin biran önce yapılmasını biz de isteriz. Ama çocukların, gençlerin biran önce imtiyazlı eşkiya elinden kurtulması için isteriz. (CHP. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Rejimin tehlikeden kurtulması için isteriz. Önemli uluslararası sorunlarımızın ve ulusal güvenlik sorunumuzun bir an önce çözülmesi için isteriz. Oysa bütün bunlar, Hükümet Başkanının

umrunda bile değildir. Tersine, bütün bunlar, onun, Hükümette kalabilme uğruna gözünü kırpmadan millete ödettiği ağır bedellerdir.

Adalet Partisi Genel Başkanı böyle bir Hükümetle karşılaşacağı sıkıntıları ve ülkenin uğrayacağı zararları, kuşkusuz, bu Hükümeti kurmaya kalkışırken biliyordu. Bile bile bu Hükümeti kurdu, bile bile bugüne kadar sürdürdü. Sürdürebilmiş olmayı da, gençlerin ölümü pahasına, çocukların ölümü pahasına, eğitimin durması pahasına, ulusal güvenliğimizin askıda kalması pahasına bu Hükümeti sürdürürebilmiş olmayı da büyük bir siyasal başarı gibi gösteriyor

TEMEL YATIRIMLARIN İHMALİ

Boşa temel atarak, temel atıp bir yana bırakarak ekonomik gelişme sağlanamayacağını herhalde nihayet sayın Demirel'de anlamağa başlamış olmalı ki, son zamanlarda, gelişmenin bazı temel unsurlarından da söz etmeğe başladı. O arada örneğin, elektrik enerjisinin, demirçeliğin, altyapının öneminden söz etmeğe başladı. Adalet Partisinin kurduğu Hükümetler elinde bu temel unsurlarla ilgili yatırımların nasıl ihmal edildiğini yıllardır hatırlatıyoruz. Sayın Demirel'i ve hükümetlerini bu konuda uyarmağa çalışıyoruz. Altyapıların geri bırakılmasından ve yetersiz kalmasından doğacak sakıncaları geçen yılki bütçe konuşmamda uzun uzadıya anlatmıştım. Sayın Demirel daha ancak şimdi şimdi bunların sözünü etmeğe başladı. Ama, vermiş olduğum rakamlardan görüldüğü gibi, bu yönde atılan herhangi bir adım henüz yok. Kendi yarattığı altyapı boşluğunu, enerji açığını kapatmağa kalkışacak yerde, sanki dün iktidarda değilmiş gibi, bugün iktidarda değilmiş gibi, bu temel yatırım alanlarıyla, altyapılarla ilgili olarak sayın Başbakan, 1980'lere, 1990'lara, iki bin yıllarına ilişkin hayallerini bizlere ve kamuoyuna naklediyor. Oysa o yıllar için ortaya attığı hedeflerle ilgili rakamlar bile kısır bir muhayyilenin büyüyen gereksinmelere yetmeyecek kadar yetersiz hedefleridir. Türk toplumu her anlamda tutucu iktidarlar döneminden kurtulduğunda o hedeflerin çok ötesine doğru atılımlar yapabilecek kadar dinamik bir toplumdur. Bizim, yeni bir düzenle, halkın yapıcı, yaratıcı gücünü harekete geçirerek gerçekleştireceğimiz sağlıklı gelişme ortamında o kısır muhayyilenin yetersiz hedefleri kısa sürede aşılacaktır.

HÜKÜMET EKONOMİNİN GELECEĞİNDEN YİYOR

Bu Hükümet kırılıp dökülen ekonominin, kendi kırıp dök-tüğü ekonominin dayanabilirliğini, seçime kadar uzatabilmek için ekonominin bütün olanaklarını tüketti ve bir süredenberi geleceğinden de yemeğe bağladı. Bunun en belirgin kanıtı, döviz durumuna ve dış borçlar durumuna bakıldığında görülür. Bugün-kü hükümet kurulduğunda Türkiye'nin brüt döviz rezervi bir milyar 321 milyon dolar, net döviz rezervi de 68 milyon dolardır. 1976 sonunda ise brüt rezerv Bir Milyar 321 Milyon dolardan 88 milyon dolara inmiştir. Net döviz rezervi ise eksi 2 Milyar 878 Milyon dolardır. Üç Milyar dolara yaklaşan bu döviz açığına son haftada bir milyar doları bulan bekleyen trans-ferleri de eklemek gerekir. Üstelik bu dönemde, Türkiye, tari-hinin en ağır kısa vadeli dış borç yükü altına sokulmuştur. Bu Hükümet sağlıklı yollardan dış kredi bulamaz duruma geldiği, için karanlık yollardan dövizle çevrilebilir mevduatlar ve banker kredileri aramağa başlamıştır. Bunları sağlayabilmek için her ödünü vermiştir. Uuslararası mali çevrelerin görüşlerini yansı-tan yayın organlarında artık «Türkiye armağanlar dağıtıyor» ifadesi kullanılmaktadır.

Bu DÇM'leri ashnda kredi saymak da yanlıştır. Bunlar baş-kasının parasıdır. Bunlar emanet paradır. Şimdi verilen tüm ödünlere, dağıtılan armağanlara karşılık o emanet parayı bulma olanağı bile son derecede daralmıştır. Üstelik bu dövizle çevrile-bilir mevduata yüksek faiz verildiği gibi, bununla yetinilmeyip kur garantileri de verilmek suretiyle yine ülke ekonomisinin ge-leceğinde yenilmiş olmaktadır.

Döviz rezervlerimizin sorumsuzca tüketildiği bu dönem, işçi dövizlerinin de hızla azalmağa başladığı bir döneme rast-lamıştır. Eğer dövizlerimizin tüketilmesi ve ülkemizin çok ağır kısa vadeli dış borç yükü altına sokulmuş olması karşılığında yatırımlar hızlanmış olsaydı, üretim artmış olsaydı, işsizlik azalmış, ulusal sanayimiz güçlenmiş, ulusal güvenliğimiz daha sağlam temellere, yerli sanayilere dayandırılmış olsaydı bun-larla avunabilirdik; «zararı yok dövizimiz tükendi ama döviz yaratacak bir ekonomiye, döviz yaratacak tesislere kavuştuk» diye avunabilirdik. Oysa bunun tam tersi olmuştur. Verdiğimiz örneklerde açıkça gösterdiğim gibi, bunca dövizin eritilip biti-rilmesine rağmen, yatırımlar bir duralama dönemine, üretim ise düşüş dönemine girmiştir.

Yine bu dönemde ekonomimizin yapısal bozukluğu büsbütün artmıştır ve ekonomimizin kendi iç dengesi bozulmuş, gelir dağılımı büsbütün adaletsizleşmiştir.

DIŞSATIM BAŞARISIZLIĞI

Dövizlerimiz böylesine tüketilirken ve işçi dövizleri azalırken bir umut dışsatım gelirlerimizin artması olabilirdi. Sayın Başbakanın bu konuda büyük hayalleri vardı. Yıl ortalarında diyordu ki : «Yıl sonuna kadar ihracat gelirimiz iki buçuk milyar dolar olacaktır». Sonra bu yetmedi, birkaç hafta geçtikten sonra, «Hayır, üç milyar dolar olacak ihracatımız» dedi. Biz ise uzmanlara danışarak yaptığımız gerçekçi hesaplara dayandık ve dedik ki, «Hayır, yıl sonunda dışsatım geliri iki milyar doları bulmayacaktır». Şimdi Hükümete soruyorum : Bizim dediğimiz mi çıktı, sizin dediğiniz mi çıktı? (CHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar.)

Nitekim dışsatımda umulan başarının sağlanamadığını yıl sonundaki basın toplantısında sayın Başbakan da itiraf etmiştir.

Sayın Başbakan, yine dünkü konuşmasında, dışsatımın da da çok sanayi ürünlerine dayanması gerektiğini söylüyor. Oysa bildiğimiz kadariyle, sanayi ürünlerinin tüm dışsatımımızdaki oranında da bir düşüş yine bu Hükümet döneminde yer almıştır.

SİYASAL ÖDÜNLER AŞAMASI

Artık bu Hükümetin borç para veya ödünç döviz bulabilmek için dışarıya ekonomik ve malî ödümler ve armağanlar dağıtma aşamasını da geride bırakıp siyasal ödümler ve armağanlar dağıtma aşamasına ulaştığından kaygı duyulmaktadır. Nitekim Aralık ayında bu Hükümet Avrupa Ekonomik Topluluğunun daha önce red ettiği önerilerini ve isteklerini, kabul etmiştir. Bu kabul edilen öneriler, aslında Türkiye'ye bir şey getirmediği gibi Avrupa Ekonomik Topluluğuyla, Ortak Pazarla aramızdaki temel ve hayati sorunları da bir yana atmaktadır. Koalisyonun bu konuda, bildiğiniz gibi, çok hassas ve milliyetçi görünen bir kanadı vardır. Belki kelimelerdeki bazı nüanslar önem taşır diye belirteyim «milliyetçi» veya «millici» bir kanadı vardır. Bu kanat Ortak Pazarla ilişkilerimiz üzerinde büyük bir zararla, duyarlılıkla dururdu; fakat dışalım (ithalât) rejiminde Adalet Partisinden istediği ödümleri koparınca Ortak Pazara verilen ödümleri görmemezlikten gelmeye başlamıştır.

İŞ ALEMİNİ ELE GEÇİRME MÜCADELESİ

Aslında Koalisyon Ortakları arasında bu konuda da var gösterilmek istendiği kadar derin görüş ayrılıkları bulunduğunu da sanmıyorum. İki parti arasında, öteden beri, yıllardan beri, iş âlemini ve piyasayı ele geçirme mücadelesi vardır. Kimi zaman bu mücadele Odalar Birliği minderinde sürdürülür, kimi saman sun'i bir İstanbul-Anadolu maçı sahasında sürdürülür. Bu çekişme, hiç değilse şimdilik, Adalet Partisinin hem Ortak Pazarla hem de Hükümet Ortağına verdiği büyük ödünlere ortağının lehine sonuçlanmıştır.

ORTAK PAZAR KONUSUNDA POLİTİKA SAPTANAMIYOR

Türkiye'nin yalnız sınaileşmesini değil tarımsal gelişmesini bile tehdit eden Ortak Pazarla ilişkiler sorunu öteki hayati ulusal sorunlarımızla birlikte askıya alınmıştır.

Hükümet, Ortak Pazar konusunda bir politika bile saptamıyacak durumdadır. Çünkü yalnız bizlerin değil, bütün dünyanın bildiği gibi, Hükümet, Türkiye'nin bazı temel meselelerini kendi içinde görüşemeyecek durumdadır. Görüşse bile üzerinde anlaşılmıyacak durumdadır. Bunu bile bile, yalnız kendisi bile değil, dünya âlem bile bile, bu Hükümetin iş başında kalmaya devam etmesini milliyetçilikle nasıl izah edilebildiğini anlayabilmek çok zordur.

(CHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar).

Bizim 1974 de Hükümetten kaçtığımızı söylüyor Adalet Partililer... Biz 1974 de Hükümetten kaçmadık. «Seçime gidelim» diyen insanlar hükümetten kaçmış sayılmazlar. Hükümetten kimin kaçtığını 1971 yılında gördük; kaçış diye ona derler.

(CHP sıralarından «Bravo» sesleri alkışlar).

Eğer biz de Türkiye'nin hayati uluslararası sorunlarını çözemeyeceğimizi bile bile hükümette kalmayı içimize sindirebilseydik hükümette kalırdık. Ama kalmadık. Çünkü bizim partimiz sorumluluk bilinci olan partidir. Çünkü bizim partimiz gerçekten milliyetçi olan partidir.

(CHP sıralarından «Bravo» sesleri, sürekli alkışlar).

Adalet Partisi ise, Türkiye'nin bugünkü ekonomisini de gelecekteki ekonomisini de tehdit edecek noktaya gelmiş bir Or-

tak Pazar sorununu iki yıldır ele alamayan bir Hükümeti, sırf hükümette olabilmek uğruna ayakta tutuyor ve bunu da ele güne karşı bir başarı gibi büyük siyasal başarı, taktik başarı gibi gösteriyor

MÜFİT BAKRAKTAR (Bolu) — Niye kaçtınız?

CHP GRUBU ADINA BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Kaçma hikâyesini anlatmayın, 1971'i tekrarlarım burada. (CHP sıralarından alkışlar, AP sıralarına doğru ayağa kalkmalar).

BAŞKAN — Yerinize oturun efendim.

CHP GRUBU ADINA BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Bir daha ne zaman kaçmaktan söz ederseniz o tarihi gerçeği hatırlatacağım. 1974 de Adalet Partisi, Türkiye'nin seçime en çok gerek duyduğu dönemde seçimden kaçtı ve o yüzden çocukların ölümüne göz yumdu o yüzden Türkiye'nin tehlikeler içine sürüklenmesine göz yumdunuz. (CHP sıralarından «Bravo sesleri alkışlar).

Aslında Ortak Pazarın Türkiye ile alıp veremediği birşey yok; bizim Ortak Pazarla alıp veremediklerimiz var. Bizim Ortak Pazara birtakım istekler, koşullar, öneriler ileri sürmemiz gerekiyordu. Nitekim hükümette bulunduğumuz kısa dönemde ilk kez bu konuda geleneksel olarak çelişik düşünceler besleyen, değişik tutumlar izleyen ilgili Devlet kuruluşlarını, Bakanlıkları uzmanlarla birlikte bir araya getirdik. Bir Hükümet görüşü oluşturduk ve Ortak Pazarla ilgili birtakım girişimlerin hazırlıklarını yaptık, isteklerimizi öne sürebilmek için gerekli zemini hazırladık, Fakat o noktada Hükümeti bırakma zorunda kaldık. Türkiye'nin Ortak Pazardan istekleri vardı, Türkiye'nin Ortak Pazara birtakım koşullar ileri sürmesi gerekiyordu. Bu Hükümetse ne yaptı? Dedi ki, «ben senden davacıyım, onun için sen bana isteklerini söyle...» Dünyada böyle şey görülmüş değildir. Bunun Avrupa'da ne kadar hayretle karşılandığını Ortak Pazar yetkililerinden kendi kulaklarımla duymuşumdur. Ama ben hayretle karşılamadım. Neden Hükümetin Dışişleri Bakanlığının böyle yaptığını biliyordum. Çünkü kendi içinde toplanarak bu konuyu görüşüp Dokuzlara sunacağı istekleri hazırlayabilecek, kâğıt üstüne dökebilecek durumda değildi bu Hükümet onun için bu Hükümet, Ortak Pazara Benim sizden ne istemem gerekiyor, siz onları hazırlayın talepler halinde

bana getirin dedi. Getirdiler; «görüşmeye bile değmez» dendi. Aradan birkaç ay geçti; bu kez aynı talepler, istekler sessiz sedasız kabul edildi.

ORTAK PAZAR SORUNU ÖNCE KENDİ İÇİMİZDE ÇÖZÜLMELİDİR

Ortak Pazarla ilişkilerimiz sorunu, aslında Ortak Pazarla aramızda çözülme aşamasına ulaşmadan önce, kendi içimizde kendi yurdumuzda çözülmesi gereken bir sorundur. Bu sorunun temelinde ekonomimizin ve sanayimizin bugünkü yapısal aksaklıkları, çarpıklıkları, bozuklukları vardır. Öyle bir düzen, öyle bir ekonomik yapı var ki Türkiye'de, bir avuç yağ ithalatçısının Devleti ve halkı soyarak, ulusal sanayimizi batırarak, ayçiçeği üreticilerini süründürerek hiç zahmetsiz milyonlarına on milyonlar katabildiklerini görüyoruz. Bir traktör aracı, bu düzende, bir traktörden traktör fiyatını en az yarısı kadar, zahmetsiz, vergisiz, sigorta primsiz kâr sağlayabiliyor.

Sahte mobilya ihracatçılarına milyonlar milyonlar veriliyor bu düzende, Böyle bir ülkede, böyle bir düzende elbette sanayiciler hiç bir gerçek sanayi ülkesinde hayal edilemeyecek kadar yüksek kârlar sağlayabilmek isterler. En azından bir yağ vurguncusu kadar, bir demir-çelik istifçisi kadar kâr sağlayabilmek isterler. Bu kadar yüksek kâr sağlama isteğine yöneltilmiş olan sanayicilerle de dünyaya açılmamaz, Ortak Pazar üyesi olunamaz. Dünyaya açılabilen için Devlet Hazinesinden sağlanan destekler de, pamuk ipliği konusunda olduğu, gibi, gün gelir hükümetin, memleketin başına kakılır.

Böyle bir düzende, böyle bir ekonomik yapı ile, bizim Ortak Pazar sorunumuzu çözme olanağımız yoktur.

Sorun, Ortak Pazardan çıkma sorunu da değildir. Düzen değişip, Türkiye kurtarıldığı vakit, Türkiye'de gerçek ve sağlıklı sanaileşme başladığı vakit, Türkiye'de köylü ile omuz omuza tarımda gerçek gelişme sağlandığı vakit, Ortak Pazar sorunu kendiliğinden çözülebilecek düzeye erişir. Yeter ki, o zamana kadar böyle sorumsuz hükümetler elinde iş işten geçmiş olmasın!

Fakat, ekonominin yapısal bozukluklarını ve gelir bölüşümünü düzeltecek yerde büsbütün bozan bir Hükümetin, sanayi yapımızdaki çarpıklığı giderecek yerde büsbütün çarpıtan bir

Hükümetin, tarımda yaygın kooperatifleşmeyi ve gerçek gelişmeyi engelleyen bir Hükümetin, hele bir de tüm dövizleri tüketmiş, emanet döviz bile bulamaz duruma gelmiş bir Hükümetin, Ortak Pazar karşısında yapabileceği tek birşey vardı; Ödün vermek. Bu Hükümet de işte onu yapmıştır. Ödüller verme, armağanlar dağıtma zorunluğu arttıkça, gizli diploması yöntemleri de büsbütün işlerlilik kazanmaktadır.

GİZLİ DİPLOMASI

Önemli uluslararası sorunlarımızla ilgili hiç bir konuda ne olup bittiğine, Hükümetin ne yaptığına, ne düşündüğüne dair Ulusumuzun hiç bir bilgisi yoktur, Parlamentomuzun hiç bir bilgisi yoktur. Son günlerde Kıbrıs'ta neler olup bittiğini bile yabancı basından, radyolardan öğrenmeğe çalışıyoruz.

Ege Kıta Sahaneliği Sorununu Yunan Dışişleri Bakanı Bitsios'la görüştüğten sonra, «ne görüştüğümüzü açıklamakta yarar görmüyorum» diyor. Türk Dışişleri Bakanı, Yunanistan Dışişleri Bakanının bileceği Türkiye Büyük Millet Meclisi bilmeyecek. Bu ne biçim sırdır? (CHP, sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Ne oluyor Ege Kıta Sahaneliğinde? Bilmiyoruz! FIR Hatında ne oluyor bilmiyoruz. Kıbrıs'ta Hükümet bir şey düşünüyor mu? Olanlar, bitenler Hükümete rağmen mi oluyor, ne oluyor ne olmuyor, bilmiyoruz. Bilmemize de imkân yok. Çünkü bu Hükümet bunları, sanmayınız ki, yalnız Parlamentodan saklıyor, Ulusdan saklıyor; bu Hükümet bunları kendi kendinden de saklıyor. Kıbrıs'ta neler olup bittiğini, Hükümetin yetkili ağızlarından gereken ayrıntılarıyla, Hükümetin öteki kanatları acaba öğrenebilmiş midir? Bundan büyük kuşkumuz var, bütün dünyanın bundan büyük kuşkusu var.

GİZLİ DİPLOMASİNİN DE SINIRINA VARILDI

Ödün verme zorunluğu, hele ekonomide düştüğümüz dar boğaz nedeniyle ortaya çıkan ödün verme zorunluğu, dünya tarihinin bir asır gerisinde kalmış olan gizli diploması yöntemlerine şimdi Türkiye'de birdenbire yeniden büyük ölçüde geçerlilik kazandırmıştır. Fakat yirminci yüzyılın son çeyreğinde gizli diplomasıyla gidilebilecek yolun bir sınırı vardır. Hükümet, daha doğrusu Hükümetin bir kanadı, görünüşe göre öteki kanatlardan da habersiz olarak dış politikayı yürüten kanadı,

şimdi o sınıra varmış veya yaklaşmış görünmektedir. Adalet Partisinin, özellikle uluslararası sorunlarımızı çözebilmek için erken seçimin zorunlu olduğu bir dönemde, kişi veya parti ihtirasları uğrunda seçimden kaçıp, şimdi normal seçime ancak sekiz ay kala, erken seçimden söz etmeye başlamasının bir nedeni de bu olsa gerektir.

Bunları erken seçime gitmeme gerekçeleri olarak söylemiyoruz. Biz, ne dün kaçtık seçimden, ne bugün kaçarız, ne yarın kaçarız. Yalnızca, bütün dünyada Türkiye ile ilgilenen herkesin sezdiği birtakım gerçekleri Meclisin kürsüsünde de saptamak üzere bunları söylüyorum.

PAMUK İPLİĞİ SORUNU

Ortak Pazar konusunda ilgili bir çift çözüm daha var.

Hükümetin, sorunu çözüm yoluna soktuğu izlenimini vermeye uğraştığı şu günlerde, bir pamuk ipliği sorunu çıktı Ortak Pazarla aramızda. Dış ticareti Ortak Pazar ülkeleri lehine her yıl daha büyük ölçüde açık veren Türkiye'nin, sanayi ürünü olarak belli başlı bir tek pamuk ipliği vardı o ülkelere satacak; Şimdi o pamuk ipliği de pamuk üreticimizin boğazına dolanmak isteniyor. Eğer öyle olursa ve hükümet bu konudaki ödünü pamuk üreticisi köylünün hakkından, onun kazancından kısarak vermeye kalkarsa, iki elimiz bu hükümetin yakasında olacaktır.

HÜSEYİN ERÇELİK (Denizli) — Öbür dünyada da.

ULUSAL GÜVENLİK SORUNU

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Ne gariptir ki, kendine «Milliyetçi» diyen Cephe Hükümeti, en önemli millî sorunumuzda, güvenlik sorunumuzda da Türkiye'yi büyük güçlüklerle sürüklemiştir. Bir yandan Türkiye'nin tutarlı bir dış politika izleyememesi, bir yandan da ülkemizi büyük dış ödeme güçlükleriyle karşı karşıya getirmiş olması, ulusal güvenliğimizi de olumsuz biçimde etkilemektedir. Hiç bir ulusal sorunda dış politika saptayamayacak kadar kendi içinde tutarsız olan bu Hükümet, tüm dış sorunlarımızın iki yıldır askıda tutuyor. Bunun kaçınılmaz bir sonucu, ulusal güvenlik risklerimizin, güçlüklerimizin ve savunma giderlerimizin büyük ölçüde artmasıdır.

Türkiye'nin kendine özgü bir ulusal güvenlik kavramı geliştirmesi gereğini biz yıllardır söylüyorduk; «Ne demek istiyor-

sunuz» diyorlardı bize. Nihayet Senatodaki konuşmasından anladığımızı göre, sayın Dışişleri Bakanı da, bir ulusal güvenlik kavramı oluşturma gereğini, lâfla da olsa anlamış gibi görünüyor. Fakat henüz bildiğimiz kadarıyla o yönde atılmış herhangi bir adım belirtisi yoktur.

Bu Hükümet, ülkemizin en hayati ulusal sorununu, güvenlik sorununu, iki yıldır, denizler aşırı bir ülkenin kongresinde alınacak veya belki de alınmayacak bir karara bağlı tutmaktadır.

Türkiye'deki «Ortak Savunma Tesisleri» denilen tesisler ne açıktır, ne kapalıdır. Amerikan ambargosu ne kalkmıştır, ne kalkmamıştır. Türkiye ile ilgili her şey gibi, bu Hükümet dönemindeki her şey gibi, onlar da belirsizdir, onlar da askıdadır.

Bu arada Hükümet, Amerika ile aramızda İkili Savunma İşbirliği Anlaşmasının Amerikan Kongresinde onanacağı varsayımına dayanarak, savunma ile ilgili birçok siparişler vermiş ve yükümlülükler altına girmiştir. Eğer anlaşma onanmaz ise, hükümetten hükümete silah veya Ordu için başka araç gereç alımı olanağı da, kredili alım olanağı da kalkacaktır. Türkiye, yapmış olduğu siparişler için dövizle ve peşin ödenecek dövizle ki, Merkez Bankasının durumunu anlattım büyük ödemeler yapmak zorunda kalacaktır ulusal güvenliği için...

Bugün bekleyen, bekletilen transferler arasında en büyüğü Ordumuzun beklediği transferlerdir. Aylarca zaruri, ivedi savunma gereksinimleri ile ilgili dışahmlar için gereken döviz bu Hükümetten alamamaktadır Türk Silâhlı Kuvvetleri. Çünkü, hükümet bulup da verememektedir.

Bugün ulusal savunmamız adeta iki ambargonun kısıkağı arasında kalmıştır; Bir yandan Amerika'nın silâh ambargosu, öbür yandan hükümetin çaresizlikten uyguladığı döviz ambargosu. Silâhlı Kuvvetlerin Temel silâh gereksinmesinin yaklaşık yüzde 80'ini dışardan dövizle sağlamak zorunda olan, Silâhlı Kuvvetlerimiz bu durumda elbette son derecede güç durumda kalmış olmaktadır.

O kadar sözü edilen ulusal savunma sanayini kurma yolunda iki yıldır hangi somut gerçek adım atılmıştır; bunu da öğrenmek isteriz.

Türk Silâhlı Kuvvetlerinin alımlarında, dövizsizlik nedeni ile, Hükümetin döviz ambargosu nedeni ile meydana gelen her gecikme fiyatları büsbütün arttırmaktadır.

Biz bu hayatî konuda bugüne kadar tartışma açmaktan kaçındık. Ama önümüzde çığ gibi büyüyen bu sorun karşısında Hükümetin sessizliği, hareketsizliği, bugün, sınırlı ölçüde de olsa bizi bu soruna eğilmek zorunda bırakıyor.

Sayın Başbakanın ve Adalet Partisinin, son zamanlarda, Ekimi bekleyemeden seçim ister görünmelerinde, hiç kuşkusuz bu sorunun altından kalkamayışın da önemli bir etkisi vardır.

Biz, ulusal güvenliğimiz söz konusu olduğunda, Hükümetin içine düştüğü durumu istismar etmeyi aklımızdan geçirmeyiz. Bu sıkışık duruma Hükümetin kendi kusurları ve sorumsuzluğu veya yeteneksizliği nedeni ile düşülmüş olsa da bunu istismar etmeyiz.

Seçimse, seçim; daha demokratik ve tutarlı bir hükümetse öyle bir çözüm; ya da sorunlara ulusal sorumluluk anlayışı içinde ortak çözüm arayışı; bunların hepsine varız.

Zaman zaman bir ulus, çoğulcu ve özgürlükçü demokrasi-nin gereği olan bütün görüş ayrılıklarını, bütün çekişmelerini unutmamasını, bir yana bırakmasını gerektirecek hayatî durumlarla, hayatî sorunlarla karşı karşıya gelebilir. Bugün ulusal güvenlik konusunda öyle bir durumla karşı karşıyayız. Ulusal güvenliğimiz uğrunda üzerimize düşenleri yapmaya hazırız. Gerçek milliyetçiliğin de gereği zaten budur.

İÇ GÜVENLİK SORUNU

Bu Hükümet döneminde, hattâ bu Hükümetin kuruluş hazırlıkları ile birlikte, ülkemizde iç güvenlik de en az dış güvenlik kadar önemli bir sorun olmuştur. Cephe hareketinin başladığı 27 aydır Türkiye bir siyasal cinayetler ortamında yaşamaktadır. Artık günlük olaylar haline gelen siyasal nedenlerle adam öldürmelerin sayısını bile akılda tutma olanağı kalmamıştır. Fakat iki yılda bu sayının 150 yi bulduğu bilinmektedir.

Eylemler, saldırılar üniversitelerle okullarla sınırlı kalmıyor; önceden planlanan biçimde halkın içine sokuluyor. Bunlara «gençlik olayları» demek gençliğe karşı büyük haksızlık olur. Gençlik bu olayların sorumlusu değildir; gençlik bu olayların sadece kurbanıdır. Başkente herkesin bilgisi içinde, özerk üniversitelerde de değil, liselerde, ortaokullarda eylemler oluyor. Liselere, ortaokullara kışkırtıcılar, silâhlı eşkiya sokuluyor.

Millet Meclisi sabahtan beri burada bütçe müzakerelerini görüşürken, Ankara'da, başkentin ortasında, adı «Ellinci Yıl Okulu» olan bir liseye, bu Hükümetin teşvik ettiği, koruduğu sahte komandolar saldırdılar. Bir küçük kız öğrenci, pencereden gördüğü duruma yüreği dayanamadı, öldü. Fakat bu Hükümetin yüreği dayanıyor, bu Hükümeti ayakta tutanların yüreği bu cinayetlere dayanıyor.

(CHP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, ayağa kalkmalar, gürültüler).

ALEV COŞKUN (İzmir) — Katil burada.

Adalet, mahkemeler katilleri arıyor; katilleri polis yakalayamıyor, polisin yakalayamadığı katillerle Başbakan makam odasında görüşüyor. (CHP sıralarından gürültüler).

ETEM EKEN (Çorum) — Yakalananlar kendilerinden işe bırakıyor.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Polisler

Polisler katilleri yakalayamıyor, saldırganları, suçluları yakalayamıyor; fakat o yakalanamayan suçlular, katiller, herkesin gözü önünde şiddet eylemlerine komutanlık ediyorlar. Büyük gazetelerde açık oturumlara katılıyorlar. Nihayet İstanbul'da bir mahkeme mecbur kaldı, bu ihmalde bulunan polis hakkında kovuşturma açtı. Oysa asıl soruşturulması, kovuşturulması gereken, bu Hükümettir. Çünkü eğer İstanbul'da ki polis o suçluları yakalayamadıysa bu Hükümet yüzünden, bu Hükümetin korkusundan yakalayamamıştır. (CHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar).

ETEM EKEN (Çorum) — Yakalananlar kendilerinden işe bırakılıyorlar.

BAŞKAN — Sayın Eken...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Sayın arkadaşlarım. Birçok okullarda öğretmenler bir yandan sürülme tehdidi altında, bir yandan ölüm tehdidi altında görev yapma zorunda bırakılıyorlar.

Birçok üniversitelerde öğretim yapılamıyor. Bazı üniversitelerde, fakültelerde profesörler, doçentler derse giriyorlar, ikiyüz kişilik sınıfta elli kişi... Bu Hükümetçe korunan, astığı astık, kestiği kestik imtiyazı elli kişi.. Silah kullanmayan yüzelli öğrenci işe dışarıda, can korkusundan gelemiyor okula.

SEDAT ARAY (Kocaeli) — Orta Doğu..

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Orta Doğu Teknik Üniversitesinin de hesabını görecekler. Orta Doğu'daki barışı hazmedemediler. (AP sıralarından gürültüler).

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyin efendim.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Orta Doğu'da da şimdi olaylar çıkartmak üzere Hükümetin marifetlerini izliyoruz.

Aylar önce söyledim; «Orta Doğu Teknik Üniversitesinde eylem olmuyor, Hükümet bundan huzursuz olabilir. İnşallah tedbirini almazlar» dedim. Şimdi onun da tedbirini aldılar. Şimdi belli ki Orta Doğu'da da eylemlerin çıkmasının bekleyişi içindeler (AP sıralarından gürültüler).

BAŞKAN — Lütfen efendim, göremiyorum kim olduğunu.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Aslında yalnız gençlik değil polis de bu olayların kurbanıdır. En büyük huzursuzluğu gerçek polisler çekmektedir. Polis dernekleri yöneticilerinin sürülmesini, cezalandırılmasını göze alarak büyük bir medenî ve demokratik cesaretle gerçekleri açıklamakta, Hükümeti uyarılmaktadır.

Sanırım tarihte ilk kez bir Devletin polisi o Devletin Hükümetini uyarıyor: «Beni eşkiyayı koruma mecburiyetine sürükleme» diye Hükümetine uyarılarda bulunuyor. Fakat sıkılmıyor bile Hükümet bu uyarıları dinlemekten. (CHP sıralarından alkışlar).

Hükümetin iki kanadı, Adalet Partisi ile Milliyetçi Hareket Partisi, olayların doğrudan doğruya içindedir ve arkasındadır. Adalet Partisi silahlı siyaset eşkiyasını bir süre kullandı, şimdi hem onları kullanır hem de onlar tarafından kullanılır durumdadır.

Türkiye'nin büyük partilerinden birinin bu duruma düşmüş olması, yalnız kendi açısından değil, Türk demokrasisi açısından da son derecede acıdır.

Mezhep düşmanlığı, ırk ayrımı da alabildiğine kışkırtılıyor.

Türkiye'de Müslüman halkımız arasında değişik mezheplerden yurttaşlarımız vardır. Ne hikmetse Cumhuriyet Halk

Partisi hükümette olduğu zaman, Sünnî ve Alevî yurttaşlarımız aralarında bir ayrılık gözetilmeksizin yan yana, kardeşçe yaşarlar; ama ne zaman Adalet Partisi iktidara gelse Türkiye'de mezhep kavgaları çıkmaya başlar.

Türkiye'de bu hükümetle birlikte ırk ayrımı da alabildiğine kışkırtılmaya başladı. «Halklar» sloganıyla mücadele eden biziz. «Halklar» sloganına karşı mücadele eden biziz ve bizim dışımızdaki bazı ilerici kuruluşlardır. (AP sıralarından gülüşmeler).

ALİ TOPUZ (İstanbul) — Ne gülüyorsunuz?

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Toplantılarımızın bu tür sloganlar haykıranlar tarafından engellenmesi karşısında sayın Başbakan büyük mutluluk duyduğunu belli etmektedir.

Bu engelleyiciler ancak biz yakalarından tutup attığımız vakit toplantılarımızın dışında buluyorlar kendilerini. Memleketi bölmek isteyen sloganları haykırıyorlar, Hükümet bir şey yapmıyor, ancak işe yaramaz duruma, Hükümete yük olur duruma geldikleri vakit, göstermelik olarak, içlerinden bir ikisi hakkında işlem yapıyor.

Bu engelleyiciler de belli ki bazı Hükümet kanatlarının özel himayesi altındadırlar. Yasa sınırları içinde çalışan sol veya ilerici kuruluşlar, kendi toplantılarına sokulan kışkırtıcılar bahane edilerek, itham altında tutuluyorlar. Uygulanmak istenen taktik budur.

CEPHE HAREKETİNİN AMACI

Cephe hareketinin amacını şöyle tanımlayabiliriz: Ulusumu düşman cephelere bölmek. Yurttaşlardan bir bölümünü başkalarına karşı kuşku ve düşmanlık duvarları ile çevrili bir kale içine hapsedmek ve kale içinde kalanların oylarını Adalet Partisinde perçinlemek. Fakat şimdi bu cephe kalesinin duvarları da çatladı, kavgâ duvarların içinde de başladı.

Böyle yapay ve zorlama yöntemlerle insanlığın gelişme çizgisini, tarihin akışını kimse geriye çeviremez. Eğer Adalet Partisi, hızla değişen dünyamızda ve Türkiyemizde varlığını ve gücünü koruyabilmek istiyorsa, felsefesiyle ve tutumuyla çağdaş bir parti durumuna gelmeye uğraşmalıdır. İlle sola kaysın demiyoruz. Çok partili demokraside sol partilere de, sağ partilere

de merkez partilerine de yer vardır. Adalet Partisinin demokrasiyi içine sindirebilmesi yeterli olacaktır. Fakat sayın Demirel yönetiminde bu parti demokrasiyi, demokrasinin kurallarını içine sindirebilmiş değildir. Devletin anayasal kurallarıyla ve Anayasa kuruluşlarıyla da çelişki ve çekişme içindedir.

Cumhuriyet Halk Partisini zayıflatmak için, Cumhuriyet Halk Partisinin artık gözle görünür duruma gelen iktidarını engelleyebilmek için, bu Hükümet her şeyi mübah görmektedir. Elbette bizi zayıflatmaya çalışmak hakkıdır, ama bizi zayıflatmaya çalışırken, demokrasiyi yıkmayı, Cumhuriyeti sarsmayı, silahlı siyaset eşkiyasıyla işbirliği yapmayı göze alırsa ne kendine ne ülkeye hayrı dokunur.

CHP'YE KARŞI OYUN

Son zamanlarda Cumhuriyet Halk Partisine karşı tezgâhlanan oyun, bu Partiyi bir kısılcacın içine alma oyunudur. Cumhuriyet Halk Partisine ve Cumhuriyet Halk Partililere karşı Türkiye'nin birçok yerinde sürekli saldırılar düzenleniyor. Böylece Cumhuriyet Halk Partilileri fiilî savunma zorunluluğuna sürüklemek ve şiddet eylemlerinin içine çekmek isteniyor. Cumhuriyet Halk Partisi bu oyuna gelmezse o zaman da bazılarının Cumhuriyet Halk Partisinden umut keseceği hesaplanıyor. Taktik ve kıskaç bu. Hesaba göre, bu nedenle Cumhuriyet Halk Partisinden umut kesenler, Anayasa dışı davranışlarda bulunan, şiddet eylemlerine kalkışan gruplara sığınacaklar, iş çığırından çıkacak, şiddete karşı şiddet önlemleri almanın gerekçesi sağlanmış olacak, gerekirse o arada Ordu da bu sürecin içine çekilecek.

HAKKA VE HALKA GÜVEN

Biz, Cumhuriyet Halk Partisi, bu kısılcacın, bu tuzağın içinden çıkarız. Hakka güvenimizle ve halka güvenimizle çıkarız. (CHP. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar).

Ne kadar silahlarla üstümüze saldırılırsa saldırılsın, bizim topumuz tüfeğimiz yoktur ve olmayacaktır. Bizim saldırı ekiplerimiz yoktur ve olmayacaktır. Biz kendimizi savunmak için bağımsız yargı organlarından başka bir güce, iktidar olmak için de halkın oylarından başka bir araca başvurmayız. Silahların karşısına silahla değil, korkusuzluğumuzla ve insan sevgimizle çıkarız. (CHP sıralarından «Bravo» sesleri alkışlar).

Başka türlü davranırsak, demokrasiyi yıkmak isteyenlerin oyununa gelmiş oluruz.

Adalet Partisi öteden beri komünizmi ve anarşiyi bir umacı gibi kullanmaya çalışır. Böyle bir umacının varlığına halkı ve bazı güçleri inandıramazsa, umacıyı zorla yaratmağa uğraşır.

İKİNCİ 27 YIL

Türkiye'de Cumhuriyet Halk Partisi 27 yıldan beri iktidar olmamıştır. Geçmişte 27 yıllık Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı çok yapılmıştı. Şimdi o 27 yıllık dönemin üstünden bir başka 27 yıl daha geçti. Bu ikinci 27 yıllık dönemin sorumluları kimler? Bu dönemde komünizm ve anarşi Türkiye'de gerçekten tehlike haline gelmişse, bunun için gerekli ortamı, elverişli ortamı sağlayanlar kimler? (CHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar).

Bizim gençlikten şikayetimiz yok, ama Adalet Partililer, gençlikten sizin şikâyetiniz varsa, bu gençliğin içinde yetiştiği ortamın sorumluları kim?..

Bu 27 yıllık dönemde biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak demokrasiyi kurduk ve gereğinde canlarımızı ortaya koyarak demokrasiyi koruduk. En ileri işçi haklarıyla Türkiye'ye çalışma demokrasisini ve çalışma barışını getirdik. Kıbrıs Türklerine barış ve özgürlük sağladık. Dokuz aylık bir hükümet dönemimizde ülkeye içbarış getirdik. Bunlardan mı şikâyetiniz?..

Buna karşılık, ne zaman Adalet Partisi Hükümete gelse, Türkiye'de kargaşalık çıkmıştır. Türkiye'de demokrasi tehlikeye düşmüştür. Türkiye'de komünizm bir tehlike gibi görünür duruma gelmiştir. Bu elbette bir raslantı olamaz. Cumhuriyet Halk Partisi hükümette iken, o 7 aylık 9 aylık dönemde Adalet Partililer bile komünizm tehlikesinden söz etme olanağını bulamıyorlardı. Ne zaman iktidara kendileri gelseler, o zaman komünizm, ne hikmetse, bir tehlike haline gelir.

Sayın milletvekilleri, bugün ülkemizde us dışı, akıl dışı çözümlerin aranmaya, hiç değilse bazı kesimlerde aranmaya başladığı bir dönemdeyiz. Çünkü, toplumun bazı kesimleri sürekli saldırılarla, kışkırtmalarla bir isyan ve protesto ortamına sürüklenmektedir. Üs dışı akımların da, demokrasiyle bağdaş-

mayan akımların da, faşizmin de, komünizmin de, kargaşalığın da hep Adalet Partisi hükümette iken ortaya çıkması elbette bir raslantı değildir. Kendi dönemlerinde ortaya çıkan akımlardan, eylemlerden şikâyet ederken, aslında kendi kendilerinden şikâyet etmiş oluyorlar, kendi kendilerini suçlamış oluyorlar.

DENETİMDEN KAÇIŞ

Adalet Partisinin demokrasinden tedirgin olmasında, yolsuzluk iddialarını demokratik denetimden kaçırma hevesi de önemli bir etkidir. Yasal gününe sekiz ay kala erken seçimden söz etmeye başlamasının bir nedeni de, Parlamento denetiminden bir an önce kurtulma isteğidir.

Bir takım önemli yolsuzluk iddialarıyla ilgili araştırmaları, soruşturmaları rafa kaldırıp seçime gitmek, belki bazı kişileri şimdilik kurtarır, ama demokraside ve Parlemtentonun saygınlığında büyük yaralar açar. Fakat, istenirse, bunları sonuçlandırarak da erken seçime gidilebilir.

DEMOKRASİNİN KURALLARINDA ANLAŞMA GEREĞİ

Bu bunalımdan çıkmanın temel koşulu, siyasal partilerin, o arada özellikle iki büyük partinin, elbette toplumsal ve ekonomik görüşlerinde değil, fakat demokrasi anlayışlarında, demokrasi kurallarında anlaşmalarıdır. Biz bunun için yıllardır Adalet Partisi dahil her sene, her partiye elimizi uzatıyoruz; fakat elimiz boşlukta kalıyor. Bizim istediğimiz nedir?.. Biz, rejim bakımından, örnek aldığımız ülkelerdeki gibi ve o ölçüde bir demokrasi Türkiye'de de olsun istiyoruz. Örnek aldığımız Batı demokrasilerinde ne kadar özgürlük varsa, Türkiye'de de o kadar özgürlük olsun istiyoruz. Bunu reddetmek (AP sıralarından anlaşılmayan bir müdahale).

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Batı demokrasilerinden söz ediyorum. Bunu reddetmek, Türk ulusunun demokrasiye lâ-yık olduğunu reddetmek anlamına gelir.

ERKEN SEÇİM YAPILMIŞ OLSAYDI

Cumhuriyet Halk Partisi erken seçim istediği zaman seçim yapılmış olsaydı, Türkiye bugünkü bunalıma sürüklenmemiş olacaktı. Bunca insan, bunca genç, bunca çocuk öldürülmemiş,

olacaktı. Ulusal güvenliğimiz de, başlıca ulusal sorunlarımız da iki yıldır askıda kalmamış olacaktı. Türkiye, bugünkü gibi bir hayat pahalılığı, işsizlik, yokluk ülkesi durumuna, yatırımların durulamaya, üretimin düşmeye başladığı bir ülke durumuna gelmemiş olacaktı.

GELECEĞE GÜVEN

Herşeye rağmen, bugünkü bunalımın bütün ağırlığına rağmen, Türkiye'nin geleceğine güvenle bakıyoruz.

Gelişme süreci içindeki ülkelerde çeyrek yüzyıldan uzun bir süredir demokrasiyi yaşatabilen tek ülke olarak dünyada Türkiye kalmıştır. Bu hükümete karşın da Türkiye'de demokrasi yaşayacaktır. Bütün oyunlara, engellemelere karşın, Cumhuriyet Halk Partisi, halkın oylarıyla iktidara gelecektir. Komünizm de, faşizm de Türkiye'de o zaman, Cumhuriyet Halk Partisi iktidara geldiği zaman kendine uygun ortamı bulamaz duruma gelmiş olacaktır. (CHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar).

Cumhuriyet Halk Partisi iktidara gelecektir ve 1974'de olduğu gibi, Türkiye'de yeniden iç barış kurulacaktır. Biliyorum sayın Demirel çıkacak «Senin affından yararlananlar, bu suçları işliyor» diyecek. Oysa o aftan yararlananlar arasında cinayet işleyenler, kongrelerine Demirel'in çiçek gönderdiği siyaset eşkiyalarıdır. (CHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar). Onları da kışkırtmasaydı belki akıllanmış olurlardı; belki yeniden kâtil olmaz, belki yeniden suçlu olmazlardı.

CHP İKTİDAR OLACAKTIR

Cumhuriyet Halk Partisi iktidar olacaktır ve 1974'teki gibi ulusal birlik ülkemizde yeniden kurulacaktır.

Türkiye dünyada ağırlığını yeniden duyurmaya ve birikmiş ulusal sorunlarını birer birer çözmeye başlayacaktır.

Boş bırakılan temelleri Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı gerçek sanayi kuruluşlarıyla dolduracaktır.

Yıllardır bitirilmeyen barajları, enerji ve sulama tesislerini ve daha çoğunu Cumhuriyet Halk Partisi gerçekleştirecektir.

Gerçek ve hızlı gelişme, sağlıklı gelişme, dünyada saygınlık, barış içinde özgürlük, özgürlük içinde birlik; tüm bunları sağlayabileceğimizi 1974'ün en elverişsiz koşulları altında yarım iktidarımız zamanında bile gösterdik.

İki yıl önce seçim yapılmış olsaydı Türkiye, gelişen, mutlu bir ülke, barışlı bir ülke olacaktı şimdi, Cumhuriyet Halk Partisinin iktidar olmasını önlemek isteyenler aslında bunu önlemiş, daha doğrusu ertelemişlerdir; ama daha çok önleyemeyeceklerdir.

İki yıl önce «seçim» dedik, kaçtınız; bugün «iki ay sonra seçim» deyin biz kaçmayacağız. (CHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar).

Ömrünü çoktan doldurmuş, kendi içinde dağılmış bir hükümetin derme çatma bütçesini görüşüyoruz şimdi. İçindekiler dahil, artık bu Hükümete kimsenin güveni kalmamıştır. Bu Hükümetin Türk ulusuna yapabileceği bir tek iyilik vardır, ulusu kendisinden kurtarmak.

Yüce Meclise saygılar sunarım. (CHP sıralarından «Bravo» sesleri, sürekli alkışlar).

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ecevit.

045 3 3010 (4)

ULB Halle

04SA 1010(1)

ULB Halle

3/1

000 453 366

BASIN - YAYIN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

**Başbakanlık Basımevi
1977 — A N K A R A**

